

Serveringstillstånd

Handläggning, servicegarantier, avgifter
och tillsyn

Delrapport 3 om regeltillämpning på kommunal nivå
Undersökning av Sveriges kommuner

Augusti 2016

Författare: August Liljeqvist

NNR Service AB, Stockholm, 2016
Andrea Femrell, VD och ansvarig utgivare
August Liljeqvist, sakkunnig och rapportförfattare
Scantech Strategy Advisors, produktion och layout

Sammanfattning

NNRs rapport ”Serveringstillstånd – handläggningstider, servicegarantier, avgifter och tillsyn” är den tredje av sex rapporter om regeltillämpning på kommunal nivå. Rapporten redogör för hur kommunerna har svarat på NNRs enkät och försöker visa på olika åtgärder som kan förbättra kommunernas service gentemot företagarna. Övriga rapporter i serien behandlar motsvarande frågor för områdena bygglov, miljöfarlig verksamhet och livsmedelskontroll samt kommunernas tillämpning av reglerna för offentlig upphandling och inköp samt huruvida kommunerna har en företagslots/en väg in funktion och dess olika roller.

NNRs undersökning visar att det råder stora skillnader i restaurangföretagarnas förutsättningar att ansöka om och inneha ett serveringstillstånd. För samma tillstånd kan en restaurang i en kommun få vänta elva veckor längre än i en annan kommun eller betala drygt 30 000 kr mer i ansöknings- och tillsynsavgift. Generellt sett visar resultaten att stora kommuner med många ärenden, vilket bör leda till högre specialisering och högre effektivitet, har högre ansöknings- och tillsynsavgifter än små kommuner med få ärenden. Exempelvis är den genomsnittliga ansökningsavgiften för de 50 minsta kommunerna nästan 5 000 kr lägre än för de 50 största kommunerna. Samtidigt finns det kommuner med många ärenden som har låga avgifter och kommuner med få ärenden som har höga avgifter. Resultaten visar att kommunerna behöver öka samarbetet för att komma fram till hållbara principer för beräkningen och uppföljningen av att avgifterna bekostar själva verksamheten omkring serveringstillstånden. Kommunerna bör tydligare skilja ut vad som är kostnader för själva tillsynen av det enskilda företaget och vad som är övergripande för alla företag. Tillsynsavgiftens koppling till restaurangernas omsättning bör ses över. 38 procent av de kommuner som svarat på NNRs undersökning år 2012 har lyckats förkorta handläggningstiden år 2016, vilket visar att det går att effektivisera kommunernas arbete.

NNR har för att få ett mått på kommunernas effektivitet sammanställt svaren på frågorna om antalet stadigvarande serveringstillstånd, antalet heltidshandläggare och handläggningstiden för NNRs restaurangexempel. Resultaten visar att kommuner med en handläggningstid på 1-3 veckor har i genomsnitt 46 tillstånd per handläggare jämfört med kommuner med en handläggningstid på 10-12 veckor som i genomsnitt har 77 tillstånd per handläggare. Detta visar att handläggningstidernas längd kan påverkas genom kommunala beslut om resurstilldelning. Servicegraden behöver prioriteras så att skillnaderna i handläggningstid och avgifter minskar mellan kommunerna.

Många kommuner har någon form av servicegaranti eller maxgräns för handläggningstiden och antalet kommuner med en maxgräns ökar saktat. Maxgränserna ligger dock i många kommuner avsevärt högre än vad den faktiska handläggningstiden är, vilket visar att maxgränserna kan sänkas. En maxgräns för handläggningstid som en kommun kommunicerar till företagarna bör ha ett informationsinnehåll som ger en uppfattning om hur lång handläggningstid man kan förvänta sig. NNR menar att med alltför stora skillnader blir maxgränsen en form av desinformation. NNR menar att en rimlig maxgräns och servicegaranti vore tre veckor.

Mycket få kommuner ger en kompensation om maxgränsen överskrids och det är mycket få kommuner som återbetalar en tillsynsavgift om ingen tillsyn utförs. Kommunerna behöver i detta sammanhang överväga de rent kommunikativa fördelarna med en ökad tydlighet om vad maxgräns och tillsyn innebär, genom en kompensation vid brister i servicen, och väga dessa fördelar mot de ekonomiska riskerna med exempelvis en halvering av ansökningsavgiften vid ett överskridande.

Nästan 80 procent av kommunerna fattar beslut om serveringstillstånd på delegation i mer än hälften av ärendena. 32 kommuner fattar samtliga beslut om serveringstillstånd på delegation och i dessa kommuner är den genomsnittliga handläggningstiden 3,4 veckor. 24 kommuner fattar beslut om serveringstillstånd i endast 5 procent av ärendena och i dessa kommuner är den genomsnittliga handläggningstiden 6,3 veckor. Resultaten visar att delegation är ett kraftfullt instrument för att snabbt korta handläggningstiderna och öka servicegraden i kommunerna.

Med anledning av undersökningens resultat rekommenderar NNR kommunerna följande:

1. Alla kommuner ska ha en servicegaranti för serveringstillstånd.

Servicegarantin bör innehålla ett åtagande för kommunen att fatta beslut om ett serveringstillstånd inom en viss given tid liksom att ansökningsavgiften minskas eller efterskänks om kommunen inte uppfyller garantin. Garantin bör även innehålla åtaganden om att företagen tillförsäkras tydlig information om vad en ansökan ska innehålla, hur och när beslut fattas samt vem de kan vända sig till med frågor och klagomål.

2. Kommunerna bör ta maximalt tre veckor på sig att fatta beslut om ett serveringstillstånd.

Med ett snabbare tillståndsgivande kan företagen tidigare komma igång med sin verksamhet. Det är redan idag möjligt för vissa kommuner att fatta beslut om ett serveringstillstånd inom tre veckor från det att ansökan är komplett, varför denna tidsperiod bör gälla som huvudregel för samtliga kommuner och innefattas i en servicegaranti. Kommunerna bör även mäta och kategorisera olika ärendetyper med avseende på handläggningstider och sätta mål därefter.

3. Kommunernas avgifter bör ha en tydligare koppling till kommunens motprestation gentemot det enskilda företaget.

Det ska vara tydligt när och för vad företagen betalar en avgift. Beträffande tillsyn bör avgiftsuttaget ske huvudsakligen då tillsynen genomförts på plats eller när företagets dokumentation har kontrollerats. Det bör också finnas en tydligare koppling till den arbetsinsats kommunen har för det enskilda företaget när avgifter beräknas/fastställs. Avgiften bör minskas i de fall tillsynsbesök på plats inte genomförs eller är motiverat. Tillsynen bör så långt som möjligt samordnas med annan kommunal tillsyn som omfattar företaget ifråga.

4. Kommunerna bör löpande utvärdera vilka effekter deras tillämpning av regelverket får för företagen.

Kommunerna bör arbeta strategiskt med sin tillsyn. Exempelvis kan en utvärdering av ett avgiftsuttag i efterhand, visa att detta lett till en bättre dialog mellan tillsynspersonalen och företagaren genom att ett irritationsmoment (exempelvis förra årets faktura som inte följdes av tillsyn på plats) kunnat elimineras.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Inledning	4
1.1 NNRs projekt om regeltillämpning på kommunal nivå	4
1.2 Bakgrund	5
1.3 Disposition	6
1.4 Metod	6
2. Resultat och analys	8
2.1 Handläggningstid vid ansökan om alkoholtillstånd för NNRs restaurangexempel	8
2.2 Avgift för nytt stadigvarande serveringstillstånd	11
2.3 Årlig tillsynsavgift för serveringstillstånd	12
2.4 Service- och handläggningsgaranti (maxgräns)	14
2.4.1 Hur många dagar	15
2.5 Kompensation vid icke uppfylld service- och handläggningsgaranti	16
2.5.1 Vilken kompensation	18
2.6 Återbetalning av tillsynsavgift vid utebliven tillsyn	18
2.6.1 När sker återbetalning av tillsynsavgift	19
2.7 Andel av beslut som fattas på delegation	20
2.8 Antal heltidshandläggare	21
2.9 Antal beviljade stadigvarande serveringstillstånd i kommunen	22
2.10 Resursutnyttjande och effektivitet – sambandet mellan avsnitten 2.1, 2.8 och 2.9	23
2.11 Prioriteringar vid tillsyn	25
3. Slutsatser och NNRs rekommendationer	27
Bilagor – Sammanställning av undersökningens frågor samt kommunernas svar	30
Bilaga 1 – NNRs frågor till kommunerna	31
Bilaga 2 – Kommunernas svar	32
Kommuner som avstått från att medverka i undersökningen	52
Näringslivets Regelnämnds, NNR, medlemmar	53

1. Inledning

Frågan om förändring och förbättring av företagsregler är ofta uppe på den politiska agendan i samband med diskussioner om företagsklimatet. Enskilda företagare och näringslivsorganisationer lyfter frekvent fram att olika aspekter som följer av regelverk bedöms vara kostnadsdrivande eller påverka tillväxtförutsättningarna i negativ riktning. Utformningen av olika regelverk har erhållit allt större fokus över tid såväl i Sverige som internationellt. Orsakerna till detta ökade fokus kan sannolikt vara flera, men en viktig förklaring är den ökade globalisering som medfört att regelverken i olika länder är utsatta för konkurrens från omvärlden. Företagens konkurrenskraft bestäms utifrån vissa basfundament såsom regelkostnader och marknadens utbud och efterfrågan. En annan förklaring kan vara de stora skillnaderna i tillämpningen av regelverken på lokal nivå, exempelvis av länsstyrelser och kommuner.

Kommunernas (och landstingens) egen organisation, Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, bedriver ett arbete som tar sikte på att förbättra det kommunala företagsklimatet och förenkla för företagen. Exempel på detta är anordnandet av utbildningar för kommunerna¹ samt genomförandet av regelbundna undersökningar av den kommunala organisationens tillgänglighet och service till företagen².

Det arbete som pågår beträffande den lokala och regionala nivån är viktigt och bör fortsätta. Dock anser NNR att konkreta åtgärder måste vidtas som förhindrar väsentligt skilda handläggningstider, divergerande rättstillämpning av samma regelverk och tillsynsavgifter som inte har en klar koppling till en motprestation.

1.1 NNRs projekt om regeltillämpning på kommunal nivå

NNR beslöt i april 2010 att inleda ett projekt om regelförenkling på lokal nivå. Projektet fokuserade på handläggningstider, servicegarantier och avgifter vad beträffar tillstånd och tillsyn för områdena serveringstillstånd, miljöfarlig verksamhet och bygglov. Vidare omfattade projektet förekomsten av s.k. företagslotsar eller en väg in till kommunen. Huvudsyftet med projektet var att kommunerna skulle se över sin tillämpning av regler, praxis och service som styr tillsyn och avgiftsuttag gentemot företagen. Detta med inriktning på att det ska bli mer enhetligt, förutsägbart och effektivt samt minde kostsamt för företagen. År 2012 genomfördes en uppföljning och utvidgning av projektet genom att området livsmedelskontroll lades till. Denna undersökning från februari 2016 är delvis en uppföljning av de två tidigare undersökningarna, men utgör även en utvidgning och förändring av desamma. Nytt är att området offentlig upphandling har lagts till samt att undersökningens frågor för områdena företagslots, livsmedelskontroll, miljöfarlig verksamhet, serveringstillstånd och bygglov i vissa delar har utvidgats och anpassats till de dagsaktuella frågor som diskuteras.

Inom ramen för projektet presenteras sex delrapporter, en för varje område som projektet omfattar. Rapporterna bygger på undersökningen som genomfördes i februari 2016 och som vänt sig till kommunala tjänstemän med ansvar för tillstånd och tillsyn av serveringstillstånd, bygglov, miljöfarlig verksamhet och livsmedelskontroll. Undersökningen vände sig också till kommunernas enheter för upphandling och inköp med frågor om tillämpning, information, uppföljning och organisation vid offentlig upphandling. Vidare vände sig undersökningen också till de kommunala näringslivscheferna eller motsvarande vad beträffar frågan om företagslotsar/ en väg in och deras roll. Kontaktuppgifter till kommunernas tjänstemän inhämtades från respektive kommuns hemsida samt direkt från kommunerna. Enkäterna föregicks av ett kontrollutskick för att säkerställa rätt kontaktuppgifter och att ingen kommun som önskat svara skulle gå miste om möjligheten.

1 SKLs utbildning "Förenkla helt enkelt"

2 Insikt- en servicemätning av kommunernas myndighetsutövning

Detta är den tredje rapporten av sex uppföljande rapporter om regeltillämpning på kommunal nivå och handlar handläggningstider, service- och handläggningsgarantier, avgifter och tillsyn samt delegation och resursutnyttjande för serveringstillstånd.

1.2 Bakgrund

Alkohollagen är en skyddslagstiftning som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar. Den svenska alkoholpolitikens mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar³. Alkohollagen, alkoholförordningen och Folkhälsomyndighetens föreskrifter bildar det regelverk som anger vilka krav som gäller för att erhålla och upprätthålla ett serveringstillstånd, d.v.s. att få servera alkoholdrycker. Regelverket styr även kommunernas verksamhet när det gäller exempelvis vad tillståndsprövningen och tillsynen ska innehålla. Som exempel kan nämnas att ett tillstånd ska ansökas om skriftligen till kommunen och handlar det om stadigvarande tillstånd eller tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten i inte endast obetydlig omfattning måste polismyndighetens yttrande inhämtas innan ansökan beviljas. Vidare ska kommunerna fatta beslut i ett ärende om serveringstillstånd inom fyra månader från det att en fullständig ansökan har kommit in till kommunen.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har bl.a. författat två cirkulär (En ny alkohollag, c. 10:77⁴ och Ansöknings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen, c. 1995:69⁵) som fungerar som vägledningsdokument för kommunerna i deras tillämpning av regelverket. Dessa cirkulär är dock inte bindande för kommunerna att följa.

Kostnaderna för kommunala verksamheter och prestationer ska normalt täckas av den uttagna kommunalskatten. Kommunallagen fastslår dock att kommunerna får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller⁶. För tjänster eller nyttigheter som kommunerna är skyldiga att tillhandahålla får de endast ta ut avgifter om det är särskilt föreskrivet, vilket är fallet beträffande prövningar av ansökningar om serveringstillstånd och tillsyn enligt alkohollagen⁷.

Skillnaden mellan skatt och avgift kan generellt sägas vara att skatt går till kommunen utan direkt koppling till särskild motprestation, medan en avgift är förknippad med en direkt motprestation, exempelvis förskoleavgiften där kommunen tillhandahåller förskoleplatser eller en ansökningsavgift då kommunen behandlar en ansökan om serveringstillstånd.

För avgiftsuttag i kommunal verksamhet gäller som huvudregel självkostnadsprincipen⁸ och likställighetsprincipen⁹. Självkostnadsprincipen innebär att en kommun inte får ta ut avgifter till sådana belopp att de tillför kommunen en vinst. Principen avser kommunens totala avgiftsuttag för en verksamhet. Likställighetsprincipen innebär att alla kommunens medlemmar ska behandlas lika. För avgiftssättningen får det till följd att lika avgift ska utgå för lika prestation.

I praktiken ska avgifterna som kommunen tar ut (i detta fall för tillstånd och tillsyn under alkohollagen) täcka kommunens kostnader i samband med handläggningen av tillstånd och utförandet av tillsynen. Exempel på kostnader är löner, förberedelsetid, registerföring, resor och utbildning.

Eftersom kommunerna själva bestämmer vilka avgifter som ska tas ut och hur, varierar de mellan kommunerna. Avgifterna kan vara fasta (samma avgifter gäller för alla företag oavsett storlek),

3 Regeringens proposition 2009/10:125 En ny alkohollag

4 http://brs.skl.se/skbibl/cirkdoc.jsp?searchpage=brsbibl_cirk.htm&search1_all=alkohol&op1=&type=&all=&db=CIRK&from=1&toc_length=20&currdoc=1

5 http://brs.skl.se/skbibl/cirkdoc.jsp?searchpage=brsbibl_cirk.htm&search1_cnr=1995%3A69&op1=&type=&all=&db=CIRK&from=1&toc_length=20&currdoc=1

6 Kommunallagen (1991:900) 8 kap. 3 b §

7 Alkohollagen (2010:1622) 8 kap 10 § 2 och 3 stycket

8 Kommunallagen (1991:100) 8 kap 3c §

9 Kommunallagen (1991:100) 2 kap 2 §

rörliga (avgifterna beräknas utifrån exempelvis omsättning alkohol, totalomsättning, antalet sittplatser etc.), en kombination av fasta och rörliga eller, i sällsynta fall, obefintliga (kommunernas kostnader får då förmodas finansieras via skatten).

Förutsättningarna för de svenska restaurangerna och andra verksamheter som säljer eller serverar alkohol, eller har för avsikt att göra det, påverkas i hög grad av hur kommunerna tillämpar regelverken inom området. Handläggningstiderna, kommunens service och bemötande samt nivån på skatter och avgifter har stor betydelse för företagens ekonomi och konkurrensförutsättningar. Likabehandling och lika förutsättningar för samtliga företag i hela landet har att vägas mot kommunernas egna förutsättningar och självbestämmande.

Hur kommunerna tillämpar regelverken är viktigt och detta bekräftas av de svar företagen lämnat i en SKOP-undersökning¹⁰ som NNR låtit göra. Enligt undersökningen upplever bl.a. 30 procent av företagarna att specifika branschregler, däribland regler i restaurangbranschen, utgör stora hinder för tillväxt i företagen.

Mot bakgrund av detta fann NNR och dess medlemsorganisationer det intressant och viktigt att undersöka hur förhållandena och variationerna ser ut mellan kommunerna beträffande serveringstillstånd samt följa upp NNRs undersökningar från år 2010 och år 2012. Resultatet redogörs för i denna rapport.

1.3 Disposition

I metodavsnittet 1.4 redogörs för hur undersökningen utformats och genomförts. Detta följs av en resultat- och analysdel i kapitel två. I kapitel tre redogörs för NNRs slutsatser följt av rekommendationer till kommunerna med anledning av resultatet. I bilagorna återfinns undersökningens frågor till kommunerna samt en detaljerad redovisning av hur varje kommun svarat.

1.4 Metod

NNRs undersökning är en totalundersökning av den kommunala tillämpningen av regelverket för serveringstillstånd och genomfördes i februari 2016. Den utformades som en webbenkät och sändes via e-post till samtliga kommuners alkoholhandläggare eller motsvarande (290 kommuner). Webbenkäten föregicks av en förberedande ”kontrollenkät” som skickades ut till kommunerna i november 2015 där de ombads bekräfta eller ange rätt kontaktperson.

Frågorna till webbenkäten togs fram av NNR i dialog med företagare och experter och granskades ur ett metod- och surveyperspektiv av Statistiska Centralbyrån (SCB). Frågorna testades även på ett antal kommuner innan de färdigställdes. Undersökningen innehöll, förutom allmänna frågor om kontaktuppgifter, tio frågor, några som skulle besvaras med ja eller nej och några med flervalsoalternativ. Frågorna återfinns i bilaga 1. Det gavs även möjlighet att lämna skriftliga kommentarer till samtliga frågor. Många kommuner har i stor utsträckning utnyttjat denna möjlighet.

För att kunna jämföra kommunerna med varandra konstruerade NNR ett företagsexempel utifrån vilket frågorna ställdes, i detta fall en restaurang/restaurangverksamhet som omsätter alkohol för 1 675 000 kr per år. Företagsexemplet bygger på statistik från de restaurangrapporter¹¹ som varje restaurang med tillstånd att servera alkoholdrycker är skyldig att lämna till Folkhälsomyndigheten. Kommunerna använder även dessa rapporter som underlag i olika sammanhang.

10 Länk till SKOP-undersökningen från december 2015 finns på NNRs hemsida med adress <http://www.nnr.se/nyheter/arkiv/pressmeddelande-svenska-foretagare-regelkranglet-har-okat1.html>

11 Alla som har ett stadigvarande serveringstillstånd är skyldiga att lämna restaurangrapport varje år. Uppgiftsskyldigheten framgår av 9 kap. 14 § andra stycket Alkohollagen (2010:1622) och av Folkhälsomyndighetens föreskrifter.

NNRs företagsexempel avser en restaurang/restaurangverksamhet som omsätter alkohol för 1 675 000 kronor per år. Öppet till 02.00. Restaurangverksamheten är nystartad. Exemplet benämns nedan "vårt restaurangexempel".

Omsättningssiffran 1 675 000 kr alkohol har satts utifrån medelvärdet (1 675 487 kr) för restaurangernas totala alkoholomsättning, vilket beräknats utifrån samtliga restaurangrapporter år 2014 där serveringstillståndet varit stadigvarande, d.v.s. gällande under hela året.

NNR har jämfört resultaten från undersökningen år 2012 med denna undersökning. De exempelverksamheter som har använts i de båda undersökningarna är inte likvärdiga. Vid undersökningen år 2012 användes medianvärdet för restaurangernas totala alkoholomsättning år 2010 och vid årets undersökning användes medelvärdet för restaurangernas totala alkoholomsättning år 2014. Exempelrestaurangen har vid årets undersökning en klart högre alkoholomsättning jämfört med undersökningen år 2012. NNR menar dock att denna skillnad inte bör ha påverkat handläggningstiderna eller ansökningsavgifterna i kommunerna, varför en jämförelse av resultaten från de två undersökningarna är relevant. Däremot bedömer NNR att tillsynsavgifterna påverkas av skillnaden i alkoholomsättning, varför en jämförelse av tillsynsavgifterna över tid, inte kan göras i samma utsträckning. Vid redovisningen av några frågor har även resultaten från 2010 års undersökning tagits med i jämförelser.

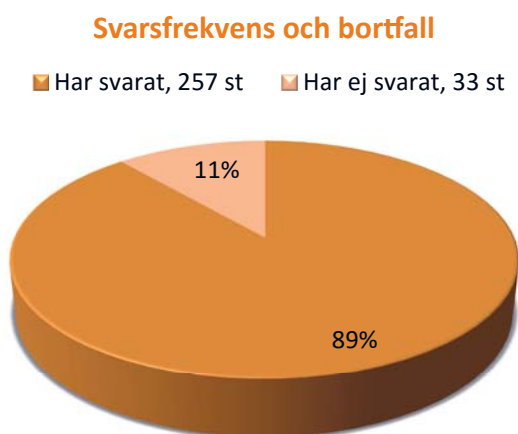
Svaren sammanställdes elektroniskt av företaget Analyzer, som även konstruerat och designat själva webbenkäten. För resultatsammanställning och analys stod NNR i samråd med företagare och experter. I enstaka fall har även uppföljning av svaren skett med den svarande kommunen.

2. Resultat och analys

Nedan redogörs för resultatet av de frågor NNR ställt till kommunerna om handläggningstider, tillstånds- och tillsynsavgifter, service- och handläggningsgarantier samt delegation och resursutnyttjande. Frågorna avsåg en restaurang/restaurangverksamhet som omsatte 1 675 000 kr alkohol per år. Mottagare av frågorna var kommunernas alkoholhandläggare.

Andelen kommuner som svarat respektive inte svarat på NNRs undersökning fördelar sig enligt diagrammet nedan:

89 procent av kommunerna, 257 stycken, valde att besvara NNRs undersökning medan 33 stycken (11 procent) valde att avstå.

Ett större antal av de 257 kommuner som svarat på undersökningen samarbetar med en eller flera andra kommuner vad avser handläggning och tillsyn av serveringstillstånd. Detta innebär att vissa av svaren är likalydande för de kommuner som samarbetar.

De 33 kommuner som valde att avstå är jämnt fördelade mellan olika kommuntyper¹² och befolkningsstorlekar.

Ett fåtal av kommunerna som besvarat undersökningen har inte besvarat alla frågor, vilket innebär att bortfallet för enskilda frågor kan vara något större än bortfallet för undersökningen i sin helhet.

Bortfallet bedöms inte ha påverkat undersökningens resultat.

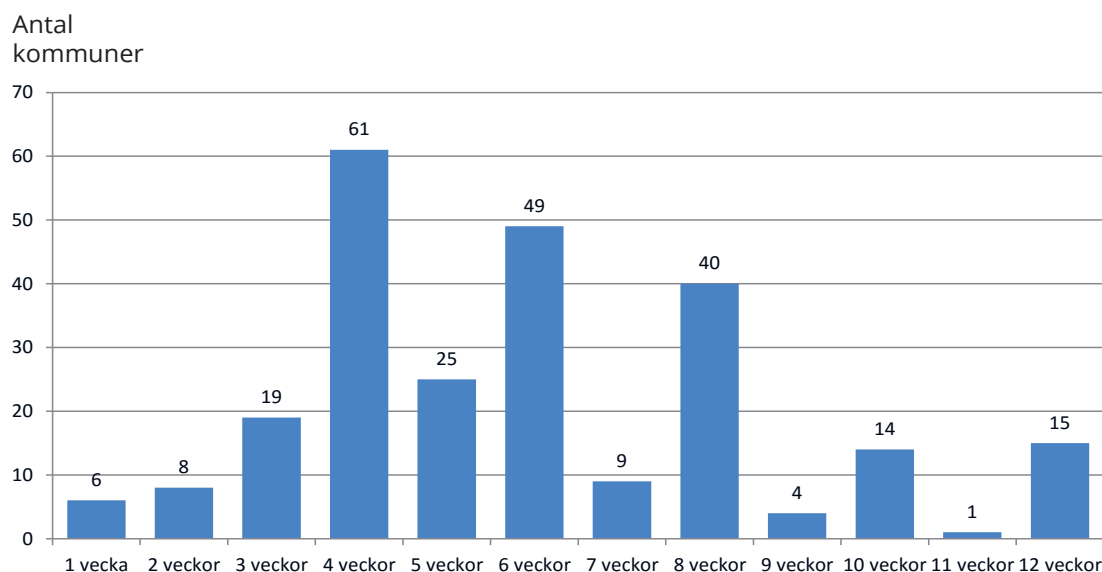
2.1 Handläggningstid vid ansökan om alkoholtillstånd för NNRs restaurangexempel

NNR frågade "Om vårt restaurangexempel ansöker om stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02:00, ungefär hur många veckor brukar handläggningen ta?" Följande förklarande text angavs: "Med handläggningstid avses tiden från det att ansökan är komplett till dess beslut om serveringstillstånd fattats".

¹² Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, kommuntypindelning 2011

Handläggningstid i veckor

Av de 257 kommuner som besvarat NNRs enkät valde fem kommuner att inte besvara denna fråga, vilket innebär att det totala bortfallet på frågan blev 13 procent (38 kommuner). 252 kommuner valde att besvara frågan.

168 (67 procent) kommuner har en handläggningstid på 1- 6 veckor för NNRs restaurangexempel. 84 (33 procent) kommuner har en handläggningstid på 7 - 12 veckor. 33 kommuner har en handläggningstid på 3 veckor eller mindre. Samtidigt är det 30 kommuner som har en handläggningstid på 10 veckor eller mer.

Kommuner med kortast handläggningstid (veckor)

Ödeshög	1	Örebro	2	Karlskoga	3	Kalmar	3
Svedala	1	Mark	2	Vetlanda	3	Heby	3
Linköping	1	Bollebygd	2	Vellinge	3	Helsingborg	3
Vänersborg	1	Borås	2	Malung-Sälen	3	Härjedalen	3
Årjäng	1	Nynäshamn	2	Åre	3	Kristinehamn	3
Sala	1	Östhammar	3	Solna	3	Mora	3
Staffanstorps	2	Tierp	3	Botkyrka	3		
Upplands-Bro	2	Eslöv	3	Storfors	3		
Falkenberg	2	Mölnadal	3	Malmö	3		

NNR har jämfört resultaten från undersökningen år 2012 med denna undersökning. De exempelverksamheter som har använts i de båda undersökningarna är inte helt likvärdiga. Vid undersökningen år 2012 användes medianvärdet för restaurangernas totala alkoholomsättning år 2010 och vid årets undersökning användes medelvärdet för restaurangernas totala alkoholomsättning år 2014. Exempelrestaurangen har vid årets undersökning en klart högre alkoholomsättning jämfört med undersökningen år 2012. NNR menar dock att denna skillnad inte bör påverka handläggningstiden i kommunerna, varför en jämförelse av resultaten från de två undersökningarna är relevant.

218 kommuner har besvarat frågan om handläggningstid vid både undersökningen år 2012 och år 2016. 38 procent (84 kommuner) har förkortat sin handläggningstid för vårt restaurangexempel jämfört med 2012. 27 procent (26 kommuner) har oförändrad handläggningstid jämfört med 2012. 35 procent (78 kommuner) har ökat sin handläggningstid.

Av de 33 kommunerna med kortast handläggningstid enligt ovan är det endast en som har ökat sin handläggningstid jämfört med år 2012. Två kommuner har gjort en mycket kraftig sänkning från över 10 veckor år 2012 till 1-2 veckor vid aktuell undersökning. Dessa kommuner är Ödeshög och Upplands-Bro. Nedan listats de 84 kommuner som förkortat sin handläggningstid jämfört med år 2012.

Kommuner som förkortat handläggningstiden (veckor)

Alvesta	-4	Hudiksvall	-2	Motala	-2	Täby	-2
Bengtstors	-1	Håbo	-3	Munkedal	-2	Uddevalla	-1
Bollebygd	-1	Härjedalen	-1	Mönsterås	-6	Upplands-Bro	-10
Borås	-1	Hörby	-6	Nacka	-4	Vallentuna	-2
Botkyrka	-2	Kalix	-1	Norrköping	-2	Vansbro	-2
Burlöv	-6	Kalmar	-1	Nynäshamn	-1	Vara	-2
Dals-Ed	-1	Karlskoga	-1	Sala	-7	Vaxholm	-2
Dorotea	-4	Karlskrona	-1	Sigtuna	-2	Vellinge	-5
Eda	-6	Kramfors	-3	Simrishamn	-3	Vetlanda	-1
Enköping	-2	Kristinehamn	-1	Sjöbo	-3	Vårgårda	-3
Eskilstuna	-3	Lerum	-2	Skellefteå	-2	Vänersborg	-5
Eslöv	-2	Lidingö	-2	Smedjebacken	-4	Värmdö	-2
Falkenberg	-2	Linköping	-5	Sollefteå	-4	Västerås	-1
Färgelanda	-1	Ljusdal	-2	Sollentuna	-1	Ydre	-2
Gagnef	-2	Lysekil	-2	Solna	-2	Ystad	-3
Gislaved	-8	Malmö	-1	Staffanstorps	-6	Åmål	-1
Grums	-2	Malung-Sälen	-1	Storfors	-1	Åre	-1
Habo	-2	Mariestad	-2	Surahammar	-2	Ödeshög	-11
Haparanda	-1	Mark	-1	Svedala	-3	Örebro	-2
Heby	-5	Mellerud	-1	Tomelilla	-3	Östersund	-1
Hofors	-4	Mora	-5	Torsås	-1	Övertorneå	-1

Av de 24 kommuner som angav handläggningstiden 1, 2 eller 3 veckor år 2012 finns bara fem kvar på samma nivå år 2016; Bollebygd, Borås, Mark, Nynäshamn och Årjäng.

Angående problemet med fördröjd handläggningstid p.g.a. intervallet mellan nämndsmöten vill NNR lyfta fram kommunerna Bengtstors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud och Åmål som utfärdar tillfälliga serveringstillstånd i avvaktan på nämndens beslut. Dessa kommuner har angivit 4 veckors handläggningstid som svar på frågan. Vänersborgs kommun gör på samma sätt och har angivit handläggningstiden till 1 vecka.

Strängnäs kommun löser problemet med inkompleta underlag på följande sätt, enligt kommentaren: "Ibland (rätt ofta) meddelas tillstånd innan ansökan är komplett. Då skrivs under förutsättning att .... det kan exempelvis gälla att räddningstjänsten godkänner lokalen och att detta ska ha inkommit innan ett visst datum, annars faller beslutet."

NNR menar att det finns ett delat ansvar för behovet av kompletteringar. Kommunen bör vara så tydlig som möjligt när det gäller vilka underlag som behövs och företagaren bör ta till sig kommunens instruktion så väl att kompletteringar inte behövs.

Undersökningen visar att det finns stora skillnader mellan kommunerna och därmed en stor potential att snabba upp handläggningstiderna. NNR menar att detta visas genom att kommuner med olika förutsättningar och storlekar idag finns bland de snabbare kommunerna, liksom att knappt två femtedelar av kommunerna lyckats förkorta handläggningstiderna sedan NNRs undersökning år 2012. Dessutom är utgångsläget beträffande ansökan densamma för alla kommuner eftersom handläggningstiden i exemplet skulle mätas från det att ansökan är komplett.

Mot bakgrund av ovanstående menar NNR att det för samtliga kommuner bör gå att förkorta handläggningstiden till åtminstone tre veckor när det gäller att bevilja ett serveringstillstånd, givet att ansökan är komplett. Likvärdiga handläggningstider mellan kommunerna är också betydelsefullt ur ett konkurrens- och rättssäkerhetsperspektiv. De kommuner som klarar 1 till 3 veckor idag bör studeras närmare av övriga kommuner vad avser handläggnings- och beslutsprocesserna.

2.2 Avgift för nytt stadigvarande serveringstillstånd

NR frågade: "Hur stor blir avgiften för att få ett nytt stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02:00 för vårt restaurangexempel?" Följande förklarande text angavs: "I avgiften ska samtliga delavgifter ingå. Ange ditt svar i kronor."

Av de 257 kommuner som besvarat NNRs enkät valde tio kommuner att inte besvara denna fråga, vilket innebär att det totala bortfallet på frågan blev 17 procent (43 kommuner). 247 kommuner valde att besvara frågan.

Svaren visar på kraftiga skillnader mellan kommunernas ansökningsavgifter. Den kommun som redovisade lägst avgift, Staffanstorps kommun, tog ut 1 200 kr för efterfrågat serveringstillstånd medan den dyraste kommunen som medverkade i undersökningen tog ut en avgift på 14 800 kr, en skillnad däremellan på 13 600 kr (d.v.s. en tolv gånger så hög avgift). Nedan listas de kommuner som uppgivit att de tar ut lägst avgift för vårt restaurangexempel:

Kommuner med lägst ansökningsavgift

Staffanstorps kommun	1200	Svalövs kommun	1500	Kalix kommun	1500	Ödeshögs kommun	1500	Doroteas kommun	2000
----------------------	------	----------------	------	--------------	------	-----------------	------	-----------------	------

NR ställde samma fråga om avgifter för serveringstillstånd i kommunerna år 2012, dock med den skillnaden att restaurangexemplet då hade en avsevärt lägre alkoholsättning. NR menar dock att denna skillnad bör ha påverkat ansökningsavgiften i kommunerna i liten mån, varför en jämförelse av resultaten från de två undersökningarna trots detta är relevant. Totalt 211 kommuner (73 procent) har svarat på frågan om ansökningsavgift i båda undersökningarna.

Ansökningsavgiften har höjts hos 141 (67 procent) av de svarande kommunerna sedan år 2012. 51 kommuner (24 procent) har oförändrad avgift medan 19 kommuner (9 procent) har sänkt avgiften. Största avgiftshöjningen i en enskild kommun är 6 700 kr och den största sänkningen är 6 605 kr (Linköpings kommun). Medelavgiften för samtliga svarande kommuner ligger på 8 556 kr för år 2016 jämfört med 7 472 kr för år 2012 och 7 279 kr för år 2010. Nedan listas de nitton kommuner som sänkt sina avgifter jämfört med år 2012.

Kommuner som sänkt ansökningsavgiften jämfört med år 2012

Linköping	-6605	Östhammar	-3496	Älmhult	-1200	Falköping	-500
Svalöv	-6000	Svedala	-3000	Rättvik	-1000	Gullspång	-500
Ödeshög	-4500	Staffanstorps kommun	-2800	Hultsfred	-800	Torsås	-180
Upplands-Bro	-3520	Karlskoga	-2000	Hjo	-700	Varberg	-100
Kalix	-3500	Dorotea	-1500	Essunga	-500		

När det gäller olika kommungrupper har glesbygdskommuner det lägsta medelvärdet på avgiften, 7 171 kr. Samtidigt har Storstäder och Större städer ett medelvärde på 9 964 kronor i avgift. Också när det gäller medelvärdet för länen finns det stora skillnader. Kronoberg, Östergötland och Västerbotten har medeltal på under 6 000 kr. Samtidigt har Örebro, Gävleborg, Stockholm, Dalarna och Västmanland medeltal på över 10 000 kr. Bland de 50 största kommunerna (36 av dessa har svarat) är den genomsnittliga avgiften 12 011 kr. Bland de 50 minsta kommunerna (38 av dessa har svarat) är den genomsnittliga avgiften 7 198 kr.

Avgiften för kunskapsprov ingår ofta i ansökningsavgiften och därför finns inte uppgifter om denna avgift från alla kommuner. Dock har några kommuner angivit denna avgift i kommentarsfältet. Avgiften varierar från 500 kr till 2000 kr per kunskapsprov (den dyraste kommunen är fyra gånger så dyr som den billigaste). Det kan även skilja mycket mellan kommunerna inom samma närområde.

Kommuner med de allra lägsta ansökningsavgifterna är, med några undantag, små kommuner. Större kommuner tenderar att ligga över genomsnittsavgiften (ca 8 500 kr). Stora kommuner (som får förmodas ha fler ärenden) med de snabbaste handläggningstiderna har högre avgifter än små kommuner med snabb handläggningstid. Geografisk sett är spridningen stor och i vissa län är de individuella skillnaderna mellan kommunerna så stora som upp till 10 000 kr.

Som tidigare behandlats i rapportens bakgrundsdel är det många faktorer som styr hur kommunerna sätter avgifter för tillstånd och tillsyn. Som exempel kan avgiften för kunskapsprov (utbildning i ansvarsfull alkoholserving) hos vissa kommuner ingå i ansökningsavgiften. Det är därför svårt att mot bakgrund av de svar som lämnats i denna undersökning ge några rekommendationer om vilken storlek på ansökningsavgiften som skulle vara lämplig. Arbetsinsatsen, d.v.s. behandlingen av själva ansökan, torde dock vara någorlunda lika mellan kommunerna medan kostnaderna för arbetsinsatsen naturligtvis kan variera. Skillnaderna i ansökningsavgifter mellan enskilda kommuner är dock som NNR ser det för stora för att bara kunna härledas till arbetsinsatsens kostnader (lönen). Det är också bevisligen så att en stor verksamhet (fler ärenden och fler handläggare) inte alltid behöver innebära en hög ansökningsavgift, eller tvärt om. Det bör därför studeras mer i detalj vad som avgör själva nivån på avgiften och det faktum att vissa kommuner valt att ligga kvar på oförändrad avgift liksom att några kommuner kunnat sänka avgiften och då, med några undantag, från relativt låga nivåer.

NNR menar vidare att en diskussion bör föras mellan kommunerna och företrädare för näringslivet på såväl lokal som nationell nivå om vilken storlek på avgiften som kan sägas vara rimlig (sett till arbetsinsatsen) ur ett för företagen och kommunen ekonomiskt, konkurrensmässigt och lokalpolitiskt perspektiv.

2.3 Årlig tillsynsavgift för serveringstillstånd

NNR frågade: "Hur stor årlig tillsynsavgift, inklusive fasta och rörliga avgifter, betalar vår exempelrestaurang som innehar serveringstillstånd avseende servering till allmänheten till 02:00?"

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 28 kommuner att ej besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 21 procent (61 kommuner). 229 kommuner valde att besvara frågan om tillsynsavgifter för serveringstillstånd.

NNR har haft problem med att fastställa vilka kommuner som har de lägsta avgifterna eftersom några av de kommuner som angivit lägst avgift också i kommentarerna har förklarat att angiven avgift endast utgör den fasta delen. Den rörliga delen har alltså inte redovisats av alla svarande kommuner med vad som framstår som de lägsta avgifterna. Den lägsta sammanlagda avgift som kunnat verifieras genom kommunens kommentar är på 3 400 kronor för vårt restaurangexempel och gäller för Arvidsjaur kommun. Den av de medverkande kommunerna med högst tillsynsavgift ligger på över 20 000 kr, en skillnad däremellan på drygt 16 500 kr.

NNR har beräknat den genomsnittliga tillsynsavgiften för vårt restaurangexempel, utifrån alla de kommuner som besvarat enkäten, till 10 138 kr. Vid en jämförelse av olika kommungrupper framkommer att Stora städer och Storstäder har en genomsnittlig avgift klart över 12 000 kr. Samtidigt har glesbygdskommuner ett genomsnitt på knappt över 8 000 kr. Vid en jämförelse av olika län framkommer att Västerbotten, Norrbotten och Blekinge ligger under 8000 kr i genomsnittlig tillsynsavgift. NNR har också beräknat den genomsnittliga tillsynsavgiften för de 50 största kommunerna (41 svarande kommuner) till 12 259 kr. Den genomsnittliga tillsynsavgiften bland de 50 minsta kommunerna (35 svarande kommuner) är 7 815 kr.

Den efterfrågade tillsynsavgiften består oftast av en fast och en rörlig del. Den rörliga delen är vanligtvis kopplad till restaurangens alkoholomsättning. Eftersom restaurangexemplets alkoholomsättning har höjts avsevärt år 2016 jämfört med år 2012 är inte avgifterna jämförbara. NNR har trots detta gjort en jämförelse och vill lyfta fram de kommuner som trots skillnaderna i restaurangexemplets omsättning har angivit en sänkt eller oförändrad avgift jämfört med år 2012.

Kommuner med sänkt eller oförändrad tillsynsavgift jämfört med år 2012

Gnosjö	-10900	Luleå	-2000	Åstorp	-600	Storfors	0
Gullspång	-4999	Kävlinge	-2000	Ljusnarsberg	-350	Tidaholm	0
Oxelösund	-4500	Klippan	-2000	Nora	-350	Vaggeryd	0
Skellefteå	-4500	Staffanstorps	-2000	Lindesberg	-350		
Trosa	-3000	Haparanda	-1000	Hällefors	-350		
Heby	-2378	Övertorneå	-1000	Karlskoga	0		

Helsingborg har kommenterat "Vårt beräkningssystem bygger inte på omsättning av alkohol, vilket gör att redovisade siffror kan vara missvisande. Vi beräknar istället tillsynsavgiften utifrån mängd inköpt 100 procent ren alkohol för att inte missgynna krogar som säljer dyr alkohol. Det finns inga tydliga folkhälsoskäl att beräkna tillsynsavgift utifrån omsättningen av alkohol."

Nacka kommun har kommenterat "Kan få den fasta avgiften sänkt till hälften från 4 000 kr till 2 000 kr per år om de inte har några anmärkningar gällande serveringstillståndet och inga anmärkningar på sin livsmedelsanläggning. Det ska löna sig att sköta sig."

Kommunernas sätt att beräkna tillsynsavgiften varierar och flera faktorer spelar in. Tillsynsavgiften kan bestå av en fast del och en rörlig del, den rörliga delen oftast styrd av omsättning alkohol (som i sin tur kan variera beroende på typ av alkoholdryck), restaurangens omsättning, antalet platser, typ av serveringstillstånd etc. Dessa variationer kan dessutom göra att kommunerna i vissa fall haft olika förutsättningar att, utifrån det restaurangexempel NNR använt i sin undersökning, beräkna hur stor tillsynsavgiften blir. Dock verkar den stora majoriteten kommuner använda alkoholomsättning som mått för den rörliga delen av avgiften.

NNR avstår ifrån, liksom avgifterna för serveringstillstånd, att lämna några rekommendationer om tillsynsavgifternas storlek eller grad av kostnadstäckning som skulle kunna vara lämpliga. Däremot anser inte NNR det vara rimligt med en så stor spridning mellan kommunerna som det är idag, både i ett nationellt och ett regionalt perspektiv. Spridningen blir ännu större om ansökningsavgiften slås ihop med tillsynsavgiften. För NNRs exempelföretag som både ansöker om och beviljas tillstånd och därefter betalar tillsynsavgift samma år, blir skillnaden ca 30 000 kr mellan billigaste och dyraste kommun i undersökningen.

Resultaten visar att små kommuner i glesbygd har de lägsta tillsynsavgifterna och att de högsta tillsynsavgifterna finns i de folkrika storstadskommunerna. Samtidigt kan det observeras att tätbefolkade Skåne har ett genomsnitt på 8 286 kr och tätbefolkade Stockholms län har ett genomsnitt på 12 097 kr.

NNR efterlyser en diskussion om hur tillsynsavgiftens storlek ska beräknas i relation till de enskilda företagen mot vilka kommunen bedriver tillsyn. Det bör som NNR ser det finnas ett tydligare

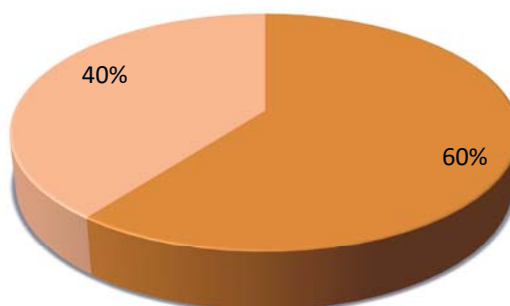
samband mellan hur avgiften beräknas och kommunens arbetsinsats (kostnader) gentemot företagen, än vad som är fallet i nuläget.

2.4 Service- och handläggningsgaranti (maxgräns)

NNR frågade "När det gäller ansökningar om stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten, utlovar kommunen någon form av maxgräns för hur lång tid handläggningen får ta fram till beslut?" Följande förklarande text angavs: "Med utlovande av maxgräns avses också olika former av garantier gentemot de sökande. Handläggningstiden ska räknas från det att ansökan är komplett".

Förekomst av service- och handläggningsgaranti

■ Svarat Ja, 154 st   ■ Svarat Nej, 101 st

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 2 kommuner att ej besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 12 procent (35 kommuner). 255 kommuner valde att besvara frågan och tre femtedelar av de svarande kommunerna (60 procent) har svarat ja.

NNR ställde motsvarande fråga till kommunerna år 2012, med skillnaden att det år 2012 av frågan framgick att med garanti och maxgräns inte avsågs krav på handläggningstider som följer av alkohollagen och förordningen. 218 kommuner har besvarat båda undersökningarna (75 procent). Av de kommuner som år 2012 angav att de inte hade några garantier/löften om maxgräns har 47 stycken infört det till år 2016. Samtidigt har 30 kommuner som år 2012 angav att de hade garantier/löften dragit tillbaka dem. Detta innebär en liten ökning på 8 procent eller 17 tillkommande kommuner som har en servicegaranti.

Örebro kommun har en servicegaranti på tre veckor och kommenterar detta på följande sätt "Vi har en servicegaranti på max tre veckors handläggningstid men genomsnittstiden är två veckor".

Det är något fler kommuner år 2016 jämfört med år 2012 som säger sig ha infört en servicegaranti med maxtid för handläggningen, vilket NNR finner positivt. Även mellan år 2010 och år 2012 skedde en ökning. Detta visar även att medvetenheten bland kommunerna ökat. Å andra sidan saknas en motprestationsdel och flera kommuner kan bli snabbare än vad de är idag (se avsnitt 2.1 om handläggningstider). Ett sätt att snabba på detta är som NNR ser det att mäta handläggningstiderna och införa garantier som ett styrinstrument. En rimlig garantitid (maxtid) för kommunerna att fatta beslut om serveringstillstånd, åtminstone i enklare ärenden, borde enligt NNR kunna vara tre veckor från det att ansökan är komplett, analogt med resonemanget i frågan om de faktiska handläggningstiderna för serveringstillstånd.

NNR menar att skillnaden mellan garantitiden och den genomsnittliga handläggningstiden inte bör vara alltför stor. Garantitiden betraktas ofta från företagets sida som en indikation på hur lång tid handläggningen kommer att ta. Flera kommuner har garantitider på 180 dagar men har angivit att handläggningstiden för NNRs restaurangexempel är 28 dagar. Med alltför stora skillnader skadas förtroendet för kommunen.

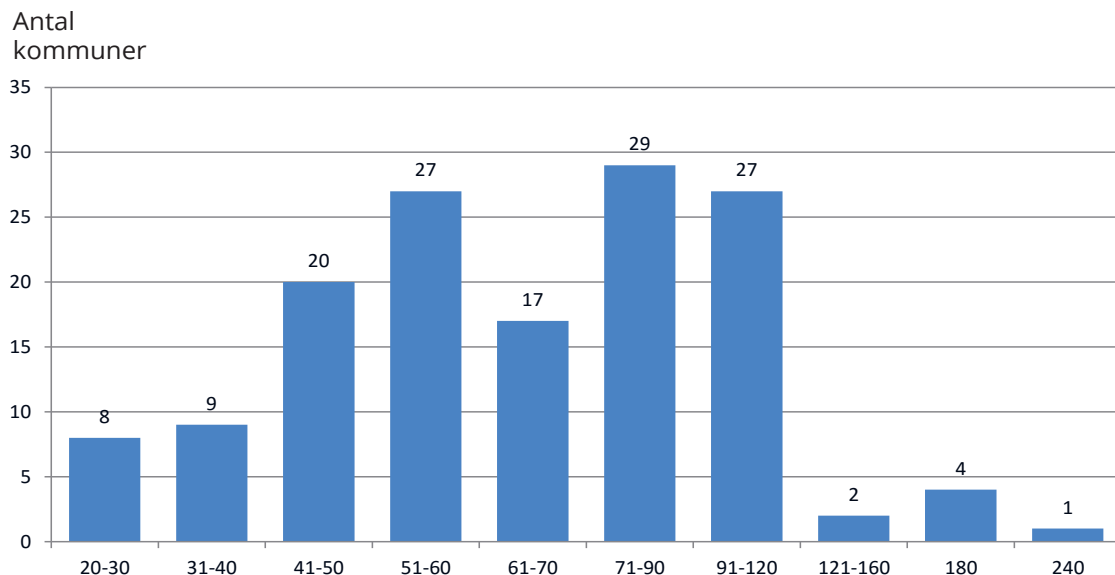

2.4.1 Hur många dagar

NNR frågade: "Ange hur många dagar maxgränsen är?"

Endast de kommuner som svarade ja på föregående fråga i avsnitt 2.4 om service- och handläggningsservice, fick denna fråga, d.v.s. 154 kommuner. 143 kommuner valde att besvara frågan.

Antal kommuner per garantitid (veckodagar)

Det framgår inte av svaren om arbetsdagar eller veckodagar avsetts men av kommunernas kommentarer framgår att några kommuner angett maxgränsen i arbetsdagar även om de flesta, vad NNR kan bedöma, har angett sitt svar i veckodagar. Variationen i antalet dagar ligger mellan 20 och 240 dagar. Nedan listas de kommuner med kortast handläggningstid enligt garantin, mätt i antalet dagar för vad handläggningen får ta.

Kommuner med kortast maxgräns (veckodagar) för handläggningstid enligt servicegarantin

Malung-Sälén	20	Örebro	21	Kristinehamn	30	Umeå	30
Laholm	21	Hammarö	25	Håbo	30	Örnsköldsvik	30

NNR har jämfört den angivna handläggningstiden för restaurangexemplet (avsnitt 2.1) med kommunernas maxgräns för handläggningstiden och det framkommer att 115 av 143 kommuner, fullt naturligt har en maxgräns som överstiger handläggningstiden för vårt restaurangexempel. För 103 kommuner är skillnaden 14 dagar eller mer. 35 kommuner har över 50 dagars skillnad.

NNR förstår att handläggningstiden för en ansökan om serveringstillstånd kan variera beroende på ärendets komplikation. NNR uppfattar dock att antalet komplicerade ärenden är avsevärt färre än de mer standardmässiga. Värdet i servicehänseende av att ange en maxgräns ska vägas mot risken för att maxgränsen för handläggningstiden överskrids i ett fåtal komplicerade ärenden. Med en tydlig förklaring till ett överskridande av maxgränsen behöver inte företagarens förtroende för kommunen påverkas negativt.

Om man antar att handläggningstiden för vårt restaurangexempel är en genomsnittlig handläggningstid för ett ärende om serveringstillstånd i kommunen menar NNR att skillnaden mellan genomsnittlig handläggningstid och maxgräns är anmärkningsvärd. Maxgränsen förefaller i relativt många kommuner vara mycket väl tilltagen. En maxgräns som är så väl tilltagen att den

aldrig riskerar att överskridas är enligt NNRs uppfattning meningslös. En maxgräns för handläggningstid som en kommun kommunicerar till sina företagare bör ha ett informationsinnehåll som innebär att företagen i kommunen får en uppfattning om hur lång handläggningstid man kan förvänta sig. Med alltför stora skillnader blir maxgränsen en form av desinformation.

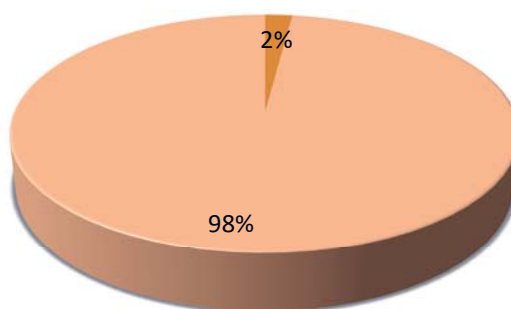
Västervik tar upp det upplevda problemet med kommunallagens eventuella begränsning när det gäller likabehandling. NNR vill i detta sammanhang poängtera att likabehandlingsprincipen säger att företag i samma situation ska behandlas lika. Med tydliga regler för när kompensation utgår vid överskriden maxgräns kommer alla företag som får försenad handläggning att få samma behandling. Företag som får sitt ärende behandlat inom maxgränsen är i en annan situation och får ingen kompensation.

2.5 Kompensation vid icke uppfylld service- och handläggningsgaranti

NNR frågade: ”Sker någon form av kompensation till sökanden om maxgränsen eller garantin överskrids?”

Kompensation vid överskriden maxgräns

■ Svarat Ja, 5 st   ■ Svarat Nej, 239 st

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 13 kommuner att ej besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 16 procent (46 kommuner). 244 kommuner valde att besvara frågan om kompensation.

De fem kommuner som svarat att de ger företagen en kompensation om garantin inte uppfylls är Hammarö, Karlstad, Ronneby, Sundsvall och Örnsköldsvik.

Mörbylånga skriver ”Har dialog med den sökande under ärendets gång och när ansökan är komplett upplyses sökande om datum för aktuellt nämndsmöten. Givetvis är det brådskande för nämndsordförande kallas in alternativt ärendet delegeras ner till förvaltningschef.”

Gislaveds kommun kommenterar ”Så vitt jag vet har det aldrig hänt att vi överskridit gränsen på 4 månader så jag kan inte riktigt svara på denna fråga egentligen. Men det är möjligt att vi kanske skulle kompensera genom att betala tillbaka en del av ansökningsavgiften om fördröjningen beror enbart på kommunen.”

Kiruna kommun skriver ”Jag har arbetat i strax 5 år med detta och har aldrig varit med om ett tidsöverskridande. Om det skulle ske bör ju ett ansvarstagande över vem som orsakat tidsfördröjningen utredas. Vad gäller ärendehandläggningen så förs alltid en dialog med sökanden.”

Vänerns och Malung-Sälens kommuner beskriver i sina kommentarer hur de har möjlighet att besluta om tillfälligt tillstånd om handläggningen av en ansökan om permanent serverings-tillstånd drar ut på tiden.

Helsingborg skriver "Översyn av tjänstegarantierna pågår för att undersöka möjligheten till kompensation till sökande".

NNR uppfattar att Mörbylångas kommentar tyder på en flexibilitet som inte är oväsentlig i sammanhanget. Samtidigt är det viktigt att alla sökande får samma grad av service och därför är en service- och handläggningsgaranti ett bra instrument för att skapa transparens gentemot medborgarna i kommunen.

Att som Vänersborg och Malung-Sälens kommuner kunna ge ett tillfälligt tillstånd om handläggningen drar ut på tiden gör att handläggningstid och garantier blir mindre viktiga i sammanhanget. Denna typ av flexibilitet hos kommunen vid handläggningen av ett ärende uppfattar NNR som positiv för näringslivsklimatet.

NNR menar, i samband med Gislaveds och Kirunas kommentarer, att det inte är intressant för en företagare att finna en syndabock vid fördröjd handläggningstid, han/hon vill istället veta att förseningen tas på allvar och att kommunen gör sitt yttersta för att snabba upp den fortsatta processen, och med någon form av kompensation.

Med endast fem svarande kommuner som erbjuder en kompensation vid överskridande av maxgränsen uppfattar NNR Helsingborgs kommentar som mycket positiv. Fler kommuner kan ta detta under övervägande och NNR bedömer att signalvärdet i att kommunerna erbjuder kompensation vid bristande service medför en förbättring av näringslivsklimatet.

För företagen är det viktigt att i förväg veta hur lång tid ett ärende tar att behandla och hur handläggningen går till eftersom det ger möjlighet till bättre planering, framförhållning och förutsägbarhet i verksamheten. En så kort tid som möjligt för beslut om serveringstillstånd är därmed eftersträvansvärt. NNR anser att en sådan information och service bör vara en skyldighet för samtliga kommuner att tillhandahålla. Eftersom företagen dessutom i regel betalar en avgift för att få sitt serveringstillstånd är det rimligt med krav på motprestation i form av en garanti som bl.a. innebär att avgiften reduceras om kommunen inte kan leva upp till de åtaganden som garantin omfattar.

2.5.1 Vilken kompensation

NNR frågade: "Ange vilken form av kompensation som sker?"

Frågan ställdes endast till dem som svarade ja på föregående fråga under avsnitt 2.5. Av de 5 kommuner som svarade ja på föregående fråga valde 4 att besvara denna fråga genom att lämna ett svar i fritextfältet.

Örnsköldsvik svarade att man lämnar en skriftlig eller muntlig ursäkt om service- och handläggningssgarantin inte kunnat uppfyllas.

Ronneby och Karlstad ger en reduktion på ansökningsavgiften medan Sundsvall reducerar ansökningsavgiften till hälften.

NNR menar att kompensationen inte behöver ses som en bestraffning av kommunen p.g.a. ett misslyckande utan mer som en signal till företagen om att kommunens servicegrad gentemot företagen är viktig. Med denna utgångspunkt behöver inte kompensationen vara av en storlek som innebär en ekonomisk belastning för kommunen.

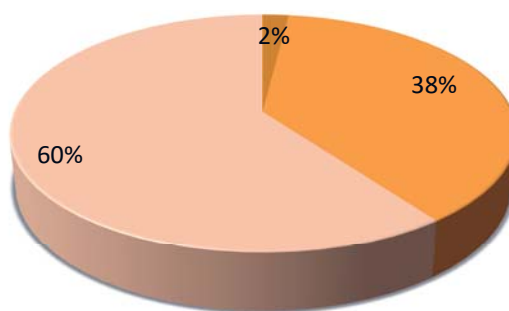
NNR bedömer att de kompensationer som kan komma ifråga i dagens läge, enligt undersökningens resultat, inte är av en art som på något sätt kan hota kommunernas ekonomier. Fler kommuner bör vid en avvägning mellan fördelarna med en kompensation och de ekonomiska riskerna med densamma komma fram till att fördelarna överväger.

2.6 Återbetalning av tillsynsavgift vid utebliven tillsyn

NNR frågade "Återbetalar kommunen tillsynsavgifter när tillsyn inte utförts i den utsträckning som motsvarar erlagd avgift?"

Återbetalning av tillsynsavgift

- Svarat Ja, alltid, 5 st
- Svarat Nej, aldrig, 96 st
- Svarat Har aldrig varit aktuellt, 152 st

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 4 kommuner att avstå från att besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 13 procent (37 kommuner). 253 kommuner valde att besvara frågan om återbetalning av tillsynsavgift om tillsyn inte blir av.

Så många som 248 kommuner, 96 procent, svarade att tillsynsavgiften inte återbetalas om någon tillsyn inte genomförs. Endast 5 kommuner, 4 procent, svarade att avgiften återbetalas. Nedan listas de kommuner som återbetalar tillsynsavgiften om tillsyn inte skett.

Kommuner som återbetalar tillsynsavgiften

Dorotea	Kristinehamn	Markaryd	Tidaholm	Trosa
---------	--------------	----------	----------	-------

Åstorps kommun förklarar i kommentarsfältet att "Tillsynsavgift tas inte ut i förväg, därav behöver aldrig återbetalning göras",

Dorotea kommun har angivit tillsynsavgiften till 4 000 kr och kommenterat " Tillsynsavgifter har ej tagits ut under senare år då ingen tillsyn genomförts".

Oskarshamns kommun har kommenterat frågan på följande sätt: "[...] Jag tycker det är viktigt att få fram att i tillsynsavgiften ingår inte bara yttre tillsyn utan även förebyggande tillsyn som information i form av krögarråd, krögarbrev o.d. samt den inre tillsynen som oftast görs en gång per år för att kontrollera tillståndshavares vandel då ekonomisk skötsamhet och förekomst i polisens register kontrolleras. Kontroll görs också vad gäller tillståndshavares anmälan enligt alkohollagen 9 kap. 11 §."

Sigtuna kommun har svarat att återbetalning aldrig varit aktuellt och kommenterat: "Tillsyn genomförs alltid. Något år har inte alla ställen besökts (d.v.s. yttre tillsyn) vilket kanske i folkmun skulle kallas att kommunen inte gör tillsyn eftersom den inre tillsynen inte syns och därför lätt glöms bort. Eftersom både förarbeten och domstolar visar att tillsynsavgiften ska vara en schablon och att självkostnadsprincipen inte innebär att det måste vara självkostnad i varje enskilt fall blir frågan vad som skulle betalas tillbaka och när, vilket gör det svårt att veta om jag ska svara "nej" eller "inte aktuellt"."

Vissa kommuner anger som orsak att tillsynerna (och därmed kostnaderna) ska ses i ett längre perspektiv och utgår ifrån s.k. tillsynsplaner. Skulle tillsyn inte göras ett år sker compensation ett annat år. Vidare framhålls att tillsynsavgiften är en schablonavgift och att de som får fler tillsynsbesök inte betalar mer i avgift.

Det är enligt NNR uppenbart att kommunerna i de allra flesta fall gör någon form av tillsyn per år som rör den restaurang som erhållit serveringstillstånd. Däremot är det inte alltid säkert att det sker genom ett tillsynsbesök och inte heller att den tillsyn som görs faktiskt motsvarar den kostnad som kommunen tar ut av företaget. Motprestationen i kommunens tillsyn gentemot det enskilda företaget bör därför bli tydligare än vad den är idag. En del kommuner har en tudelad tillsynsavgift som kan debiteras i förskott eller i efterskott, varav efterskottsdelen bara om tillsynsbesöket blir av. Detta är som NNR ser det en bra princip, givet att den del som debiteras motsvarar de kostnader kommunen har för exempelvis dokumentationskontroll av företaget eller löpande registerföring. Vidare bör alla kommuner enligt NNR ha som princip att återbetala den del av avgiften som hänför sig till tillsynsbesök på plats om denna inte utförts, alternativt debitera för tillsyn på plats efter utförd tillsyn i det fall tillsynen genomförts.

2.6.1 När sker återbetalning av tillsynsavgift

NNR frågade: "Förklara i vilket sammanhang återbetalning sker?"

Frågan ställdes endast till dem som svarade ja på föregående fråga under avsnitt 2.6. Av de 5 kommuner som svarade ja på föregående fråga valde 4 att besvara denna fråga genom att lämna ett svar i fritextfältet.

Dorotea och Tidaholms kommuner förklarar att återbetalning inte behöver ske eftersom man endast tar ut avgift efter att tillsyn verkligen skett.

Trosa kommun förklarar i svarsfältet att återbetalning hittills inte har behövt ske.

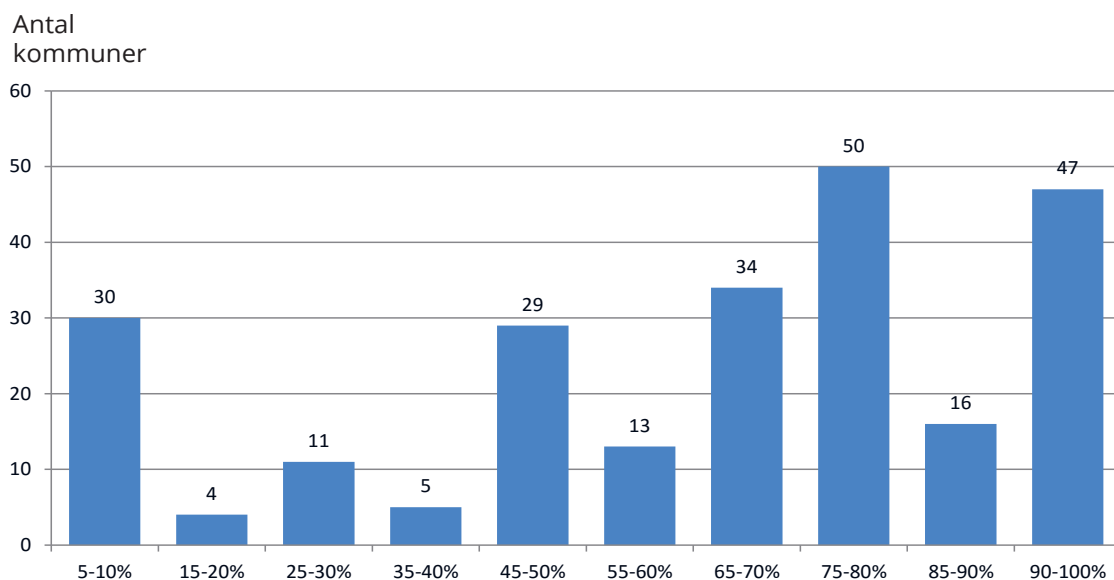
NNR bedömer att, såsom de svarande kommunerna anger, den bästa lösningen på avgiftshantering vid uteblivet tillsynsbesök inte är återbetalning. Istället rekommenderar NNR debitering för tillsynsbesök i efterhand bl.a. eftersom transparensen gentemot företagarna då blir bättre.

2.7 Andel av beslut som fattas på delegation

NNR frågade "Ungefär hur stor andel av alla beslut om beviljade serveringstillstånd fattar kommunen på delegation?"

Andel av beslut om serveringstillstånd som fattas på delegation

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 18 kommuner att avstå från att besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 18 procent (51 kommuner). 239 kommuner valde att besvara frågan om hur stor andel av besluten som fattas på delegation.

Nästan 80 procent av kommunerna fattar alltså beslut om serveringstillstånd på delegation i hälften eller fler av ärendena.

Vid en jämförelse av kommuner i olika län är skillnaderna också små med undantag för Örebro län med en ovanligt hög andel kommuner som ofta (alla över 70 procent) delegerar, samt Uppsala län där sex kommuner ligger nära 100 procents delegation och en kommun nära 0 procent. Skillnaderna mellan de 50 största och de 50 minsta kommunerna är små.

28 av de 33 kommuner som har kortast handläggningstid (1-3 veckor) fattar en hög andel (50 procent eller mer) av besluten om serveringstillstånd på delegation. 22 av de 33 kommunerna med kortast handläggningstid fattar besluten på delegation i 75-100 procent av fallen.

Älmhults kommun har lämnat följande kommentar: "[...] Eftersom beslutet inte är delegerat till tjänsteman utan tas av utskott som möts varannan vecka och som ska ha beslutsunderlag en vecka före sammanträde kan handläggningstiden vid lite otur bli ett par veckor extra lång".

Malmö kommun har kommenterat: "Svaret på frågan är en grov uppskattning. Förändringar har nyligen gjorts i delegationsordningen. Förändringen innebär att fler beslut fattas på delegation. Siffran kommer därför att stiga."

NNR har i frågan inte gjort skillnad på tillfälliga och stadigvarande serveringstillstånd. Av kommunernas kommentarer att döma utgör hos många kommuner de tillfälliga tillstånden minst hälften av ärendena. Trots detta är det så många som 60 kommuner som har angivit 90, 95 eller 100 procents delegation. Uppenbart är det alltså många kommuner som även fattar beslut om stadigvarande serveringstillstånd på delegation. Om det skett en ökning eller inte jämfört med 2012 års undersökning går inte att fastställa eftersom frågan då enbart ställdes angående stadigvarande serveringstillstånd.

Vid en granskning av kommunernas handläggningstid för stadigvarande serveringstillstånd och hur delegationsinstrumentet vid beslut om serveringstillstånd används i kommunerna framkommer följande. 32 kommuner har angivit att samtliga beslut om serveringstillstånd fattas på delegation. Bland dessa kommuner är den genomsnittliga handläggningstiden för ett stadigvarande serveringstillstånd 3,4 veckor. 24 kommuner har angivit att endast 5 procent av besluten om serveringstillstånd fattas på delegation. Bland dessa kommuner är den genomsnittliga handläggningstiden nästa dubbelt så lång, 6,3 veckor.

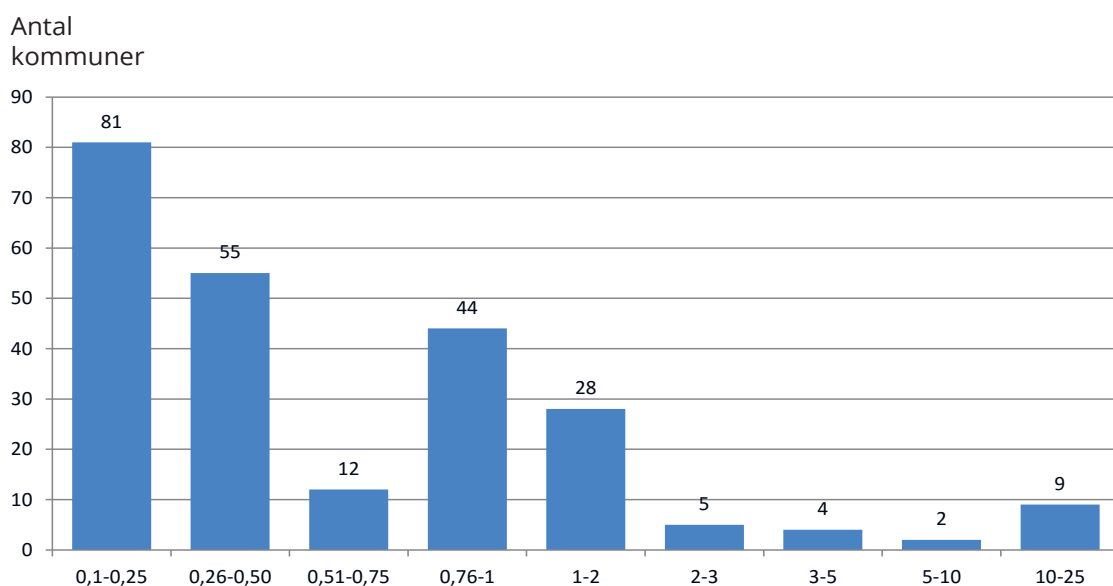
Beslutsfattande på delegation kortar i allmänhet beslutsprocessen med ett par veckor eftersom ärendena inte behöver behandlas på politisk nivå (avvakta nästa nämndsmöte). Kommentaren från Älmhults kommun är ett exempel på ett problem som delegationsinstrumentet kan bidra till att lösa. NNR menar att ett första steg att effektivisera och framför allt korta ärendeprocessen för serveringstillstånd, är att delegera en större andel av besluten till tjänstemannanivån, något som flera kommuner redan gjort, åtminstone i enklare ärenden. En utökad delegationsrätt som isolerad åtgärd är inte alltid en avgörande faktor för att korta handläggningstiderna och effektivisera processen, men väl en viktig del.

NNR menar att resultaten av jämförelsen mellan handläggningstiden för ett stadigvarande serveringstillstånd och graden av delegation vid beslut om serveringstillstånd visar att kommunerna och deras företagare har mycket att vinna på att delegationsinstrumentet används så mycket som möjligt. Vid en förkortad handläggningstid minskar företagarnas osäkerhet i investeringsbeslutet. Resultaten visar att en flitig användning av möjligheten till delegation jämfört med ingen delegation alls kan leda till en halvering av handläggningstiden. Företagarna i de kommuner som inte alls använder möjligheten till delegation har alltså mest att vinna.

2.8 Antal heltidshandläggare

NNR frågade: "Hur många av kommunens handläggare arbetar heltid med hantering av serveringstillstånd inklusive tillsyn?" Följande informerande text angavs: "En handläggare som arbetat minst halvtid med serveringstillstånd under år 2015 räknas som 0,5. En handläggare som arbetat heltid med serveringstillstånd under 2015 räknas som 1,0. En handläggare på heltid som delas lika mellan två ungefär lika stora grannkommuner räknas som 0,5. Om underlag för en exakt redovisning inte finns eller är svårtillgänglig går det bra med en uppskattning. Ange svaret i antal årsarbetskrafter."

Antal/andel av heltidstjänst som hanterar serveringstillstånd

Serveringstillstånd – Handläggningstider, servicegarantier, avgifter och tillsyn

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 7 kommuner att avstå från att besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 14 procent (40 kommuner). 250 kommuner valde att besvara frågan om antal heltidshandläggare.

NNR har för alla kommuner som besvarat frågan beräknat det genomsnittliga antalet stadigvarande serveringstillstånd per kommun till 46 stycken. NNR har också beräknat det genomsnittliga antalet stadigvarande serveringstillstånd för olika grupper av kommuner och det visar sig att det finns skillnader. Kommungrupperna förortskommuner till större städer, glesbygdskommuner och varuproducerande kommuner har var och en ett genomsnittligt antal stadigvarande serveringstillstånd per kommun på ca 14 stycken. Kommungruppen större städer har ett genomsnitt på drygt 100 tillstånd per kommun. Kommungruppen turism- och besöksnäringkommuner har ett genomsnitt på 50 tillstånd per kommun, nära riksgenomsnittet.

Härryda kommun har kommenterat: "Under första halvan av 2015 arbetade två handläggare 50 % var med serveringstillstånd/tillsyn. Under senare delen av 2015 arbetade en handläggare 50 % och två handläggare 25 % vardera. Totalt har det varit en tjänst à 100%".

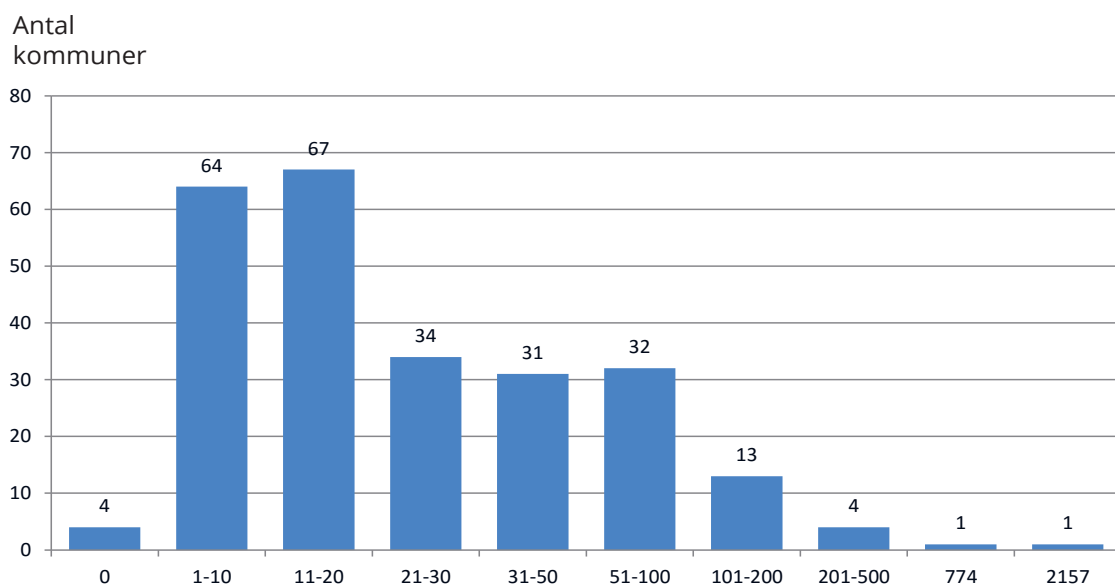
Det är tydligt att många kommuner har handläggare för serveringstillstånd som arbetar deltid med denna arbetsuppgift. Det finns säkert handläggare som arbetar deltid totalt sett eller delar sin tid mellan flera kommuner men många handläggare för serveringstillstånd har också andra arbetsuppgifter, bedömer NNR. Detta innebär bland annat att tiden för vidareutbildning måste spridas ut på flera olika kompetensområden. Att ha 1 anställd eller färre som arbetar med ett visst tillsynsområde innebär också en känslighet för frånvaro vid exempelvis sjukdom.

NNR tolkar Härryda kommuns kommentar som att personalomsättning är ett problem som en kommun måste räkna med. Personalomsättning, föräldraledighet och sjukskrivning är faktorer som påverkar i vilken omfattning kommunens tillsyn kan utföras. NNR finner det olämpligt att företagen ska betala för en tillsyn som inte utförs p.g.a. kommunens omständigheter vid personalhanteringen. Att tillsynsavgiften tas ut i efterskott är ett enkelt sätt för kommunen att se till så att inte företagen drabbas av personalproblem.

2.9 Antal beviljade stadigvarande serveringstillstånd i kommunen

NNR frågade: "Hur många stadigvarande serveringstillstånd var beviljade i kommunen den sista december 2015?"

Antal stadigvarande serveringstillstånd

Serveringstillstånd – Handläggningstider, servicegarantier, avgifter och tillsyn

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 6 kommuner att avstå från att besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 14 procent (39 kommuner). 251 kommuner valde att besvara frågan om antalet beviljade stadigvarande serveringstillstånd i kommunen.

Frågan ställdes för att få en uppfattning om vilken omfattning på verksamhet med serveringstillstånd som kommunerna har och resultaten visar att skillnaderna mellan kommunerna är väldigt stora, där det sträcker sig från 0 tillstånd upp till drygt 2000 tillstånd. En stor majoritet, 165 kommuner, hade under 30 stadigvarande serveringstillstånd beviljade per den sista december 2015. 63 kommuner hade mellan 31 och 100 serveringstillstånd.

NNR har för alla kommuner som besvarat frågan beräknat det genomsnittliga antalet stadigvarande serveringstillstånd per kommun till 46 stycken. NNR har också beräknat det genomsnittliga antalet stadigvarande serveringstillstånd för olika grupper av kommuner och det visar sig att det finns skillnader. Kommungrupperna förortskommuner till större städer, glesbygdskommuner och varuproducerande kommuner har var och en ett genomsnittligt antal stadigvarande serveringstillstånd per kommun på ca 14 stycken. Kommungruppen större städer har ett genomsnitt på drygt 100 tillstånd per kommun. Kommungruppen turism- och besöksnäring-kommuner har ett genomsnitt på 50 tillstånd per kommun, nära riksgenomsnittet.

Ystads kommun har kommenterat: "Då Ystad är en kommun med många arrangemang under sommaren ökar de tillfälliga serveringstillstånden, även förändringar i tillstånd med tillfälligt utökad serveringsyta eller serveringstid under denna period, 2015 hade man ca 40 st". NNR tolkar det som att dessa 40 tillfälliga tillstånd inte ingår i de 82 tillstånd som angivits i svaret på frågan. Simrishamn hade enligt lämnad kommentar 30 extra tillfälliga tillstånd sommaren 2015. NNR har inte frågat om tillfälliga serveringstillstånd, något som i vissa kommuner utgör en stor del av arbetsbördan under vissa perioder på året.

Den stora spännvidden i svaren visar på de stora skillnader i förutsättningar för tillsynsverksamhet gällande alkoholtillstånd, som gäller i kommunerna.

2.10 Resursutnyttjande och effektivitet – sambandet mellan avsnitten 2.1, 2.8 och 2.9

Det finns naturligtvis många faktorer som påverkar kommunens avsättning av resurser för hanteringen av serveringstillstånd. Antalet stadigvarande serveringstillstånd som är giltiga i kommunen samtidigt är bara en av dessa faktorer. Exempelvis finns i många kommuner tillfälliga serveringstillstånd som också kräver resurser. För att ändå försöka bilda sig en uppfattning om hur omfattande verksamheten är i varje kommun har NNR valt att fråga om hur många stadigvarande serveringstillstånd som var i kraft per den sista december 2015. Så många som 251 kommuner svarade på denna fråga.

Samtidigt har NNR också frågat om hur många årsarbetskrafter varje kommun har avsatt för hantering av serveringstillstånd. För att kommunernas svar ska vara jämförbara i någon mån frågades om antalet årsarbetskrafter per datumet sista december 2015. 250 kommuner valde att besvara denna fråga. 247 kommuner har besvarat båda frågorna i avsnitten 2.8 och 2.9.

För att bilda sig en uppfattning om resursutnyttjandet och effektiviteten i verksamheterna i kommunerna har NNR tagit fram siffror på hur många tillstånd per handläggare som respektive kommun har.

Genomsnittet för samtliga kommuner som har svarat är 33 stadigvarande tillstånd per årsarbetskraft handläggare av serveringstillstånd inklusive tillsyn. 34 kommuner har mellan 4 och 21 tillstånd per handläggare. 56 kommuner ligger nära genomsnittet (33 +/-12). 120 kommuner har från 46 och upp till 100 tillstånd per handläggare. 13 kommuner har från 101 och upp till 260 tillstånd per handläggare. Exempelvis Kumla och Karlshamn har 15 tillstånd per handläggare.

Båstad, Landskrona och Strömsund har strax över 100 tillstånd per handläggare. Stockholms kommun har tveklöst flest antal tillstånd (2157 stycken) och 15 heltidstjänster, vilket ger siffran 143 tillstånd per handläggare. Allra högst siffra har Arjeplog med 26 tillstånd på 0,1 handläggare, 260 tillstånd per heltidshandläggare.

Det finns stora skillnader mellan olika kommuntyper, exempelvis har pendlingskommuner ett genomsnitt på 9 tillstånd per handläggare, samtidigt som glesbygdskommuner har ett genomsnitt på 59 tillstånd per handläggare. Turism- och besöksnäringkommuner som har ett utvecklat näringsliv inom serveringsbranschen har ett genomsnitt på 72 tillstånd per handläggare och till detta kommer ett varierande antal tillfälliga tillstånd. De tre storstäderna med många tillstånd och många handläggare har ett genomsnitt för tillstånd per handläggare på strax över 100.

Vid en jämförelse av genomsnittet för tillstånd per handläggare i olika län finns det också stora skillnader och NNR vill lyfta fram de tre storstadslänen där Skåne ligger exakt på riksgenomsnittet (33 tillstånd per handläggare), Västra Götaland ligger en bra bit under med 22 tillstånd per handläggare och Stockholms län ligger långt över med ett genomsnitt på 96 tillstånd per handläggare.

Bland de som har svarat av de 50 största kommunerna är genomsnittet för antal tillstånd per handläggare 59 och bland de som har svarat av de 50 minsta kommunerna är genomsnittet för antal tillstånd per handläggare 92. Båda grupperna ligger klart över riksgenomsnittet men handläggarna i de 50 minsta kommunerna förefaller ha en högre arbetsbelastning än handläggarna i de 50 största kommunerna.

Det faktum att turism- och besöksnäringkommuner bör ha många tillfälliga tillstånd verkar inte slå igenom på genomsnittet för tillstånd per handläggare. Dessa kommuner har redan relativt många stadigvarande tillstånd per handläggare att hantera. Handläggarna i dessa kommuner verkar ha en hög arbetsbelastning jämfört med t.ex. pendlingskommunerna.

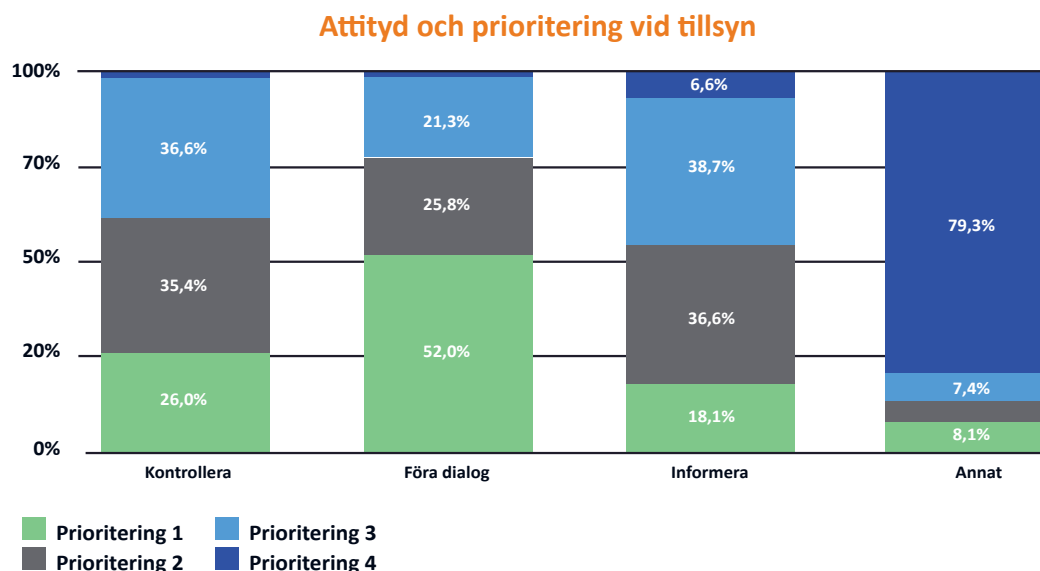
Skillnaderna mellan de tre storstadslänen menar NNR visar på att det finns skillnader i omfattningen av kommunernas utförande av tillsynen av serveringstillstånd som inte har sin grund i skilda omständigheter. NNR menar att detta tyder på att kommunerna tillämpar regelverket för serveringstillstånd på olika sätt och har en varierande servicegrad. Skillnader i tillämpning i olika kommuner leder till ett ökat krångel för företagen.

NNR har avslutningsvis undersökt om det finns något samband mellan kommunernas beräknade "arbetsbelastning" och handläggningstiden för ett tillståndsärendet. Kommuner med 1-3 veckors handläggningstid har ett genomsnitt på 46 tillstånd per handläggare. Kommuner med 10-12 veckors handläggningstid har ett genomsnitt på 77 tillstånd per handläggare. Samtidigt finns det en stor spridning inom respektive handläggningstidsgrupp. I gruppen med lång handläggningstid varierar det mellan 7 och 200 tillstånd per handläggare. För gruppen med kort handläggningstid varierar det mellan 4 och 90 tillstånd per handläggare. Resultaten visar en viss logik i sambanden mellan hög arbetsbelastning med många ärenden per handläggare och en lång handläggningstid. Samtidigt visar den stora spridningen inom varje handläggningstidsgrupp att det måste finnas andra faktorer än arbetsbelastning som påverkar handläggningstiden. NNR bedömer att det finns anledning för kommunerna att utreda skälen till de skillnader mellan kommunerna som NNR observerat.

2.11 Prioriteringar vid tillsyn

NNR frågade: "Inom ramen för kommunens tillsyn av att lagstiftningen efterlevs, vilka av nedanstående alternativ är viktigast?" Följande informerande text angavs: "Gradera de olika funktionerna i viktighetsordning från 1 till 4 där 1 är viktigast."

De svarsalternativ som angavs var 1. Kontrollera och dokumentera brister (Kontrollera), 2. Lämna information och allmänna upplysningar om exempelvis vad som står i lagstiftningen (Informera), 3. Föra dialog och ge råd i syfte att tolka kraven i lagstiftningen (Föra dialog), 4. Annat (skulle anges i kommentarsfältet).

Av de 257 kommuner som besvarat enkäten valde 6 kommuner att avstå från att besvara frågan, vilket innebär att bortfallet på frågan blev 14 procent (39 kommuner). 251 kommuner valde att besvara frågan om prioriteringar vid tillsyn.

Som alternativ (annat) 4 har en kommun angivit "Erbjuda kontinuerlig fortbildning för tillståndshavare och serveringsansvariga". Sollentuna har som Annat angivit "Samarbete med näringsidkare och andra tillsynsmyndigheter samt förebyggande ANDT arbete (Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak)". Mölndal har angivit som nr 4: "uppföljning av åtgärder samt mätning av resultat för statistik". Sju kommuner i Västra Götaland, däribland Göteborg, har som Annat angivit "kontrollera ordning och nykterhet" samt prioriterat detta som nummer 1. Jönköping har för Annat angivit "helheten är viktigast". Härryda har angivit: "Ha en tydlig tillsynsplan och tydliga riktlinjer för vad som gäller i kommunen samt kunna erbjuda krögarträffar och utbildning". Knivsta kommun har angivit: "Besöka serveringsställe utan kontrollsyfte, utan bara för att ha en trevlig dialog med serveringsstället och dess personal" och prioriterat detta på tredje plats. Ödeshög har angivit: "Regelbundna träffar hos Länsstyrelsen för att få ny information mm."

När det gäller att kontrollera företagen har 64 kommuner valt detta som högsta prioritet och 5 kommuner har valt detta som lägsta prioritet. Att informera har 44 kommuner valt som högsta prioritet och 14 har valt detta som lägsta prioritet. Dialog har 129 kommuner valt som högsta prioritet och 2 kommuner som lägsta prioritet.

Handläggaren i Olofström har svarat att Föra dialog prioriteras högst, Informera som nummer två och Kontrollera därefter. Olofström har kommenterat: "Vårt främsta syfte med tillsynerna är att hjälpa tillståndshavarna att göra rätt. Vi är inte ute efter att "sätta dit" dem. Vi vill alla samma

sak, att lagen ska följas och att det ska ske ansvarsfull alkoholserving så att ingen kommer till skada. Sker det brister måste det dokumenteras men vi eftersträvar som sagt dialog i främsta hand och ger tillståndshavarna en chans att rätta till eventuella mindre brister. [...]"

Nordmalings kommun har besvarat frågan på samma sätt som Olofström och lämnat följande kommentar: "Vi tycker att en bra dialog med krögarna är viktigt för då kan man förebygga många problem. Därför inte sagt att man inte ska göra tillsyn. Bra om det går att göra tillsyn tillsammans med andra myndigheter i samverkan".

Leksands kommun har svarat på samma sätt och trycker särskilt på utbildningens betydelse för allmänhetens trygghet vid besök i tillståndshavarnas verksamheter: "[...] Sedan 2008 anordnar kommunen två utbildningar per år i samarbete med en närliggande kommun. Resultatet märks vid tillsyn då det kan konstateras att berusningsnivån på krogarna idag är lägre än den var då utbildningen startades".

Flera kommuner framhåller att alternativen i princip är likvärdiga: "eftersom en tillsynsverksamhet blir helt meningslös om den inte innefattar alla tre komponenterna".

Västervik har kommenterat angående tillsyn: "[...] vid Tillsynssamtal förs alltid en dialog där mindre brister diskuteras för att vi ska nå en samsyn (eller kanske bättre sagt, att verksamhetsutövaren förstår och får en klar bild över vad lagstiftaren avsett). En sorts empatisk byråkrati."

NNR tolkar svaren och kommentarerna som att en stor andel av kommunerna arbetar konstruktivt med sin tillsyn, samtidigt som resultaten visar att det fortfarande finns många kommuner som prioriterar kontrollen före dialogen med företagarna.

NNR menar att en hög servicegrad är nära kopplad till hög tillgänglighet. Hög tillgänglighet betyder för NNR bl.a. att kommunens tillsyn utövas på ett sätt så att det är lätt att ställa följdfrågor. Därför bör dialog prioriteras högt av kommunerna när man kan välja med vilka ingångsvärden tillsynspersonalen närmar sig uppgiften.

NNR uppfattar att kommunerna i första hand håller syftet med lagen i minnet. Såsom NNR uppfattar förarbetena är syftet med alkohollagen att upprätthålla en god säkerhet för medborgarna vid alkoholförtäring. Sedan behöver kommunen ta ställning till vilka åtgärder och vilken attityd vid åtgärderna som snabbast och säkrast leder fram till och upprätthåller syftet. NNR menar att resultaten av frågan och kommunernas kommentarer visar att dialog är det som behöver prioriteras högst vid tillsyn. Att andra åtgärder prioriteras lägre innebär inte att de helt ska lysa med sin frånvaro. Kontroll och information är också viktiga delar i en god tillsynsverksamhet.

3. Slutsatser och NNRs rekommendationer

NNRs undersökning visar att det råder stora skillnader i förutsättningar för restauranger i Sverige att ansöka om och inneha ett serveringstillstånd. För samma tillstånd kan en restaurang i en kommun få vänta elva veckor längre än i en annan kommun eller betala drygt 30 000 kronor mer i tillstånds- och tillsynsavgift. Samtidigt har 38 procent av de kommuner som svarat på NNRs undersökning både år 2012 och år 2016 lyckats förkorta handläggningstiden, vilket visar att frågan om företagets betydelse för tillväxten i kommunerna uppmärksammats och att det går att effektivisera kommunernas arbete.

Väldigt få kommuner har sänkt sina ansökningsavgifter samtidigt som många har höjt desamma. Spridningen mellan kommunerna (dyraste kommun tolv gånger dyrare än den billigaste) har därför ökat något och spridningen inom länen är fortsatt stor i vissa fall. Medelavgiften för samtliga svarande kommuner har stigit sedan undersökningen år 2010 och stigningen förefaller ha accelererat mellan år 2012 och år 2016, dock kan en del av anledning till accelerationen vara förändringen av alkoholomsättningen i NNRs restaurangexempel. Resultaten visar tydligt att stora kommuner med många ärenden har en högre avgift än små kommuner med få ärenden. NNR har svårt att se något bra skäl till detta. Fler ärenden och fler anställda borde leda till högre grad av specialisering och högre effektivitet, något som borde leda till lägre kostnader i större kommuner. Resultaten visar också att det finns kommuner med låga avgifter som har många ärenden och kommuner med höga avgifter som har få ärenden. Resultaten visar att vad som är ett rimligt självkostnadspris på hanteringen av serveringstillstånd är oklart och att kommunerna behöver öka samarbetet för att komma fram till hållbara principer för beräkningen och uppföljningen av att avgifterna verkligen bekostar tillsynsverksamheten och inget annat. Dessutom behöver kommunerna överväga effektiviteten i tillsynsverksamheterna.

NNR har försökt att mäta servicegraden i kommunernas verksamhet med tillsyn och tillståndsgivande vid servering av alkohol genom att fråga om antalet stadigvarande tillstånd och antalet heltidshandläggare. Resultaten visar på stora skillnader i servicegrad. NNR är medvetet om att det finns brister med sättet att mäta servicegraden men finner det ändå intressant och en god grund för en fortsatt diskussion om hur kommunerna utformar sina verksamheter. Exempelvis förefaller kommunerna i de tre storstadslänen ha en mycket varierande servicegrad, Skåne med ett genomsnitt på 33 tillstånd per handläggare, Västra Götaland med ett genomsnitt på 22 och Stockholms län med ett genomsnitt på 96. Resultaten visar också att kommuner med kort handläggningstid har färre ärenden per handläggare än kommuner med lång handläggningstid. Handläggningstidernas längd bör alltså kunna påverkas genom kommunala beslut om resurstilldelning (fler handläggare). En restaurangföretagare behöver kunna förvänta sig ungefär samma servicenivå oavsett etableringskommun i Sverige.

Resultaten visar att skillnaderna mellan kommunernas tillsynsavgifter är fortsatt stora. Även när det gäller tillsynsavgiften är det tydligt av resultaten att stora kommuner har en högre avgift än de mindre kommunerna. Detta framgår också när man observerar att kommuner i glesbygdslän ligger lågt när det gäller genomsnittlig tillsynsavgift. Samtidigt är det inte alla stora kommuner som har höga avgifter, vissa har trots tätbefolkade omständigheter relativt låga tillsynsavgifter. Trots ändringen (höjning) i restaurangexemplens alkoholomsättning är det flera kommuner som har sänkt eller hållit sin avgift oförändrad jämfört med undersökningen år 2012. Gnosjö har t.o.m. sänkt sin avgift för tillsyn med nästan 11 000 kr. Kommunernas kommentarer visar att det finns olika sätt att beräkna tillsynsavgiften. Kommunerna bör tydligare skilja ut vad som är kostnader för själva tillsynen av det enskilda företaget och vad som är övergripande för alla företag.

Många kommuner har någon form av maxgräns för handläggningstiden och antalet kommuner med maxgräns ökar sakta, visar resultaten från 2010, 2012 och 2016 års undersökningar. Att så många som 38 procent av kommunerna har förkortat sina handläggningstider skulle kunna vara ett tecken på att det ökade antalet kommuner med en maxgräns på handläggningstiden, har fått en viss effekt. Dessa garantier innebär dock inte något för företagen i praktiken om de inte

hålls, eftersom det, förutom i fem kommuner, saknas någon form av kompensation om garantin inte uppfylls. Garantiernas maxgränser, vilka varierar mellan 20 och 240 dagar, ligger i många kommuner avsevärt högre än vad den faktiska handläggningstiden för NNRs restaurangexempel är, vilket visar att utlovade handläggningstider i servicegarantierna kan förkortas.

Det är endast fem kommuner som ger någon form av kompensation om servicegarantin för handläggningstiden överskrids och i de få fall det ändå faller ut är det av lågt ekonomiskt värde som NNR kan bedöma det. Det är mycket ovanligt att kommunerna återbetalar en avgift som inte motsvarar kommunens kostnad för tillsynen. Det är också mycket sällsynt att kommunerna tar betalt för tillsynsbesök i efterhand. En del kommuner har en tudelad tillsynsavgift som både kan debiteras i förskott och i efterskott, varav efterskottsdelen bara om tillsynsbesöket blir av. Detta är som NNR ser det en god princip, givet att den del som debiteras motsvarar de kostnader kommunen har för exempelvis dokumentationskontroll av företaget eller löpande registerföring. Vidare bör alla kommuner enligt NNR ha som princip att återbetala den del av avgiften som hänför sig till tillsynsbesök på plats om denna inte utförs, alternativt debitera för tillsyn på plats efter utförd tillsyn i det fall tillsynen genomförts.

Resultaten av undersökningen visar att i princip alla kommuner åtminstone någon gång använder sig av möjligheten att delegera beslut om serveringstillstånd. En majoritet av kommunerna använder sig ofta av denna möjlighet och NNR uppfattar av kommunernas kommentarer att det är vanligare med delegation i ärenden om tillfälligt serveringstillstånd än det är gällande stadigvarande tillstånd. Det framgår också av resultaten att kommuner som delegerar många beslut har nästan halva handläggningstiden jämfört med de kommuner som delegerar få beslut. NNR bedömer att en strukturerad användning av delegationsinstrumentet har potential att generellt förkorta handläggningstiderna i Sveriges kommuner.

Många av kommunernas handläggare för serveringstillstånd arbetar deltid med dessa uppgifter. Ett antal kommuner har samarbeten som innebär att en eller flera handläggare jobbar heltid med serveringstillstånden, men i flera kommuner samtidigt. De nackdelar som finns med deltids-handläggare, exempelvis när det gäller tid för kompetensutveckling, kan motverkas genom samarbeten mellan kommunerna. Samarbeten kan också leda till att det blir lättare för kommunerna att hantera olika typer av personalproblem såsom frånvaro bland handläggarna. Dessa problem, och den bortfallande tillsynen på plats som kan bli följd, stärker inte legitimiteten bland företagarna, för kommunernas tillsynsverksamhet. Avgiftsuttag i efterhand är en lösning på dessa problem.

Resultaten visar att hälften av de svarande kommunerna har mycket få stadigvarande serveringstillstånd och därmed en liten tillsynsverksamhet. Dock är det en hel del kommuner som har en avsevärt större verksamhet under vissa tider på året. Av kommunernas kommentarer att döma kan verksamheten då öka i omfång med så mycket som 50 procent.

En stor andel av kommunerna prioriterar dialog med företagarna högt i sitt tillsynsarbete. NNR menar att den inställning till företagande och till sitt serviceuppdrag som flera kommuner visar, inte minst i sina kommentarer till frågan, inte bara leder till ett bättre näringslivsklimat utan också till en säkrare och mer ansvarsfull alkoholservering. Målet med kommunernas tillsynsverksamhet är att tillståndsinnehavarna ska sköta sina verksamheter så väl som möjligt. För att uppnå detta mål tror NNR att det behövs flera olika angreppsvinklar. NNR finner det intressant att det finns kommuner som förutom piska arbetar med morot genom att erbjuda kommuner som sköter sig en sänkning av den fasta avgiften till hälften.

Undersökningens resultat har förutom av NNR analyserats av företagare och experter. NNR har sedan i samråd med dem utarbetat ett antal rekommendationer för kommunerna när det gäller handläggningstider, servicegarantier, avgifter och tillsyn för serveringstillstånd. Rekommendationerna är baserade på vad näringslivet tycker är viktigt och vad som efterfrågas av företagen.

Med anledning av undersökningens resultat rekommenderar NNR kommunerna följande:

1. Alla kommuner ska ha en servicegaranti för serveringstillstånd.

Servicegarantin bör innehålla ett åtagande för kommunen att fatta beslut om ett serveringstillstånd inom en viss given tid liksom att ansökningsavgiften minskas eller efterskänks om kommunen inte uppfyller garantin. Garantin bör även innehålla åtaganden om att företagen tillförsäkras tydlig information om vad en ansökan ska innehålla, hur och när beslut fattas samt vem de kan vända sig till med frågor och klagomål.

2. Kommunerna bör ta maximalt tre veckor på sig att fatta beslut om ett serveringstillstånd.

Med ett snabbare tillståndsgivande kan företagen tidigare komma igång med sin verksamhet. Det är redan idag möjligt för vissa kommuner att fatta beslut om ett serveringstillstånd inom tre veckor från det att ansökan är komplett, varför denna tidsperiod bör gälla som huvudregel för samtliga kommuner och innefattas i en servicegaranti. Kommunerna bör även mäta och kategorisera olika ärendetyper med avseende på handläggningstider och sätta mål därefter.

3. Kommunernas avgifter bör ha en tydligare koppling till kommunens motprestation gentemot det enskilda företaget.

Det ska vara tydligt när och för vad företagen betalar en avgift. Beträffande tillsyn bör avgiftsuttaget ske huvudsakligen då tillsynen genomförts på plats eller när företagens dokumentation har kontrollerats. Det bör också finnas en tydligare koppling till den arbetsinsats kommunen har för det enskilda företaget när avgifter beräknas/fastställs. Avgiften bör minskas i de fall tillsynsbesök på plats inte genomförs eller är motiverat. Tillsynen bör så långt som möjligt samordnas med annan kommunal tillsyn som omfattar företaget ifråga.

4. Kommunerna bör löpande utvärdera vilka effekter deras tillämpning av regelverket får för företagen.

Kommunerna bör arbeta strategiskt med sin tillsyn. Exempelvis kan en utvärdering av ett avgiftsuttag i efterhand, visa att detta lett till en bättre dialog mellan tillsynspersonalen och företagaren genom att ett irritationsmoment (exempelvis förra årets faktura som inte följdes av tillsyn på plats) kunnat elimineras.

Bilagor – Sammanställning av undersökningens frågor samt kommunernas svar

Bilaga 1 – NNRs frågor till kommunerna _____	31
Bilaga 2 – Kommunernas svar _____	32
Kommuner som avstått från att medverka i undersökningen _____	52

Bilaga 1 – NNRs frågor till kommunerna

Frågorna 1-3 avser en restaurang/restaurangverksamhet som omsätter alkohol för 1 675 000 kronor per år. Öppet till 02:00. Restaurangverksamheten är nystartad.

1. Om vårt restaurangexempel ansöker om stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02:00, ungefär hur många veckor brukar handläggningen ta?

Med handläggningstid avses tiden från det att ansökan är komplett till dess beslut om serveringstillstånd fattats. Svartalternativ: 1-12 veckor

2. Hur stor blir avgiften (i kronor) för att få ett nytt stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02:00 för vårt restaurangexempel?

Svartalternativ: Kronor (fritext)

3. Hur stor årlig tillsynsavgift (i kronor), inklusive fasta och rörliga avgifter, betalar vår exempelrestaurang som innehar serveringstillstånd avseende servering till allmänheten till 02:00?

Svartalternativ: Kronor (fritext)

4. När det gäller ansökningar om stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten, utlovar kommunen någon form av maxgräns för hur lång tid handläggningen får ta fram till beslut?

Med utlovande av maxgräns avses också olika former av garantier gentemot de sökande. Handläggningstiden ska räknas från det att ansökan är komplett.

Svartalternativ Ja/Nej – Automatiskt hopp om ja: **4a. Ange hur många dagar maxgränsen är.**

Svartalternativ: Fritextfält

5. Sker någon form av kompensation till sökanden om maxgränsen eller garantin överskrids?

Svartalternativ Ja/Nej – Automatiskt hopp om Ja: **5a. Ange vilken form av kompensation som sker.**

Svartalternativ: Fritextfält

6. Återbetalar kommunen tillsynsavgifter när tillsyn inte utförts i den utsträckning som motsvarar erlagd avgift?

Svartalternativ: Ja, alltid; Ja, ofta; Ja, ibland; Nej, aldrig; Har aldrig varit aktuellt – Automatiskt hopp om Ja, alltid – Ja, ofta - Ja, ibland: **6a. Förklara i vilka sammanhang återbetalning sker.**

Svartalternativ: Fritextfält

7. Ungefär hur stor andel av alla beslut om beviljade serveringstillstånd fattar kommunen på delegation?

Svartalternativ: 5-procentsintervaller

8. Hur många av kommunens handläggare arbetar heltid med hantering av serveringstillstånd inklusive tillsyn?

En handläggare som arbetat minst halvtid med serveringstillstånd under år 2015 räknas som 0,5.

En handläggare som arbetat heltid med serveringstillstånd under år 2015 räknas som 1.0.

En handläggare på heltid som delas lika mellan två ungefär lika stora grannkommuner räknas som 0,5. Om underlag för en exakt redovisning inte finns eller är svårtillgänglig går det bra med en uppskattning. Ange svaret i antal årsarbetskrafter. Svartalternativ: Fritextfält

9. Hur många stadigvarande serveringstillstånd var beviljade i kommunen den sista december 2015?

Svartalternativ: Fritextfält

10. Inom ramen för kommunens tillsyn av att lagstiftningen efterlevs, vilka av nedanstående alternativ är viktigast?

Gradera de olika funktionerna i viktighetsordning från 1 till 4 där 1 är viktigast.

Svartalternativ: Kontrollera och dokumentera brister; Lämna information och allmänna up-

plysningar om exempelvis vad som står i lagstiftningen; Föra dialog och ge råd i syfte att tolka kraven i lagstiftningen; Annat, Fritextfält

OBS! Kommunernas svar på fråga 10 redovisas inte i bilaga 2 - Kommunernas svar.

Bilaga 2 – Kommunernas svar

1. Om vårt restaurangexempel ansöker om stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02.00, ungefär hur många veckor brukar handläggningen ta?

Med handläggningstid avses tiden från det att ansökan är komplett till dess beslut om serveringstillstånd fattats.

Kommuner och handläggningstider för ett nytt stadigvarande serveringstillstånd

1 vecka					
Linköping	Sala	Svedala	Vänernborg	Årjäng	Ödeshög
2 veckor					
Bollebygd	Falkenberg	Nynäshamn	Upplands-Bro		
Borås	Mark	Staffanstorps	Örebro		
3 veckor					
Botkyrka	Härjedalen	Malmö	Solna	Vetlanda	
Eslöv	Kalmar	Malung-Sälen	Storfors	Åre	
Heby	Karlskoga	Mora	Tierp	Östhammar	
Helsingborg	Kristinehamn	Mölnadal	Vellinge		
4 veckor					
Bengtstors	Habo	Karlstad	Nora	Sunne	Vaxholm
Bjuv	Hagfors	Lerum	Norrtälje	Sölvesborg	Värnamo
Boden	Haparanda	Lidingö	Norsjö	Tanum	Åmål
Dals-Ed	Hofors	Lidköping	Olofström	Torsby	Älvkarleby
Dorotea	Håbo	Lindesberg	Osby	Trelleborg	Östra Göinge
Filipstad	Hällefors	Ljusnarsberg	Perstorp	Trosa	Övertorneå
Färgelanda	Härnösand	Luleå	Ronneby	Tyresö	
Gislaved	Hässleholm	Mellerud	Rättvik	Täby	
Gotland	Höganäs	Mjölby	Sigtuna	Upplands Väsby	
Grästorp	Kalix	Motala	Sollefteå	Vallentuna	
Götene	Karlshamn	Nacka	Sotenäs	Vansbro	
5 veckor					
Eda	Högsby	Lund	Sjöbo	Varberg	
Eskilstuna	Karlskrona	Mariestad	Skövde	Vårgårda	
Hammarö	Kil	Mörbylånga	Sollentuna	Västerås	
Herrljunga	Knivsta	Piteå	Tomelilla	Ystad	
Hultsfred	Kramfors	Simrishamn	Vara	Åsele	
6 veckor					
Arjeplog	Hallsberg	Lekeberg	Oxelösund	Tingsryd	Älmhult
Askersund	Hedemora	Ljungby	Pajala	Torsås	Örnsköldsvik
Borlänge	Hudiksvall	Ljusdal	Skellefteå	Trollhättan	Östersund
Bromölla	Hörby	Ludvika	Smedjebacken	Umeå	Överkalix
Burlöv	Kumla	Lysekil	Strömstad	Vilhelmina	
Falun	Kungsör	Munkedal	Sundsvall	Vindeln	
Flen	Laholm	Munkfors	Surahammar	Värmdö	
Gagnef	Landskrona	Mönsterås	Svalöv	Västervik	
Grums	Laxå	Nordanstig	Säter	Ydre	

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

7 veckor					
Borgholm	Haninge	Kungsbacka	Robertsfors	Uddevalla	
Gävle	Jönköping	Lessebo	Säffle		
8 veckor					
Alingsås	Emmaboda	Jokkmokk	Malå	Oskarshamn	Timrå
Alvesta	Enköping	Järfälla	Markaryd	Ovanåker	Tranås
Arvika	Forshaga	Kinda	Mullsjö	Ragunda	Vaggeryd
Avesta	Gnesta	Kiruna	Norberg	Skinnskatteberg	Älvdalen
Berg	Gnosjö	Kävlinge	Nybro	Skurup	Ängelholm
Bollnäs	Gällivare	Leksand	Nässjö	Strängnäs	
Båstad	Halmstad	Lomma	Orsa	Söderhamn	
9 veckor					
Hylte	Katrineholm	Klippan	Strömsund	Örkelljunga	
10 veckor					
Bjurholm	Gullspång	Krokom	Sorsele	Tibro	
Essunga	Hjo	Nordmaling	Stockholm	Töreboda	
Falköping	Karlsborg	Salem	Svenljunga		
11 veckor					
Vingåker					
12 veckor					
Ale	Göteborg	Kungälv	Partille	Tidaholm	
Arvidsjaur	Hallstahammar	Lilla Edet	Stenungsund	Tjörn	
Fagersta	Härryda	Orust	Sundbyberg	Öckerö	

Kommuner som inte svarat på denna fråga

Aneby	Lycksele	Uppsala	Uppvidinge	Åstorp
-------	----------	---------	------------	--------

2. Hur stor blir avgiften (i kronor) för att få ett nytt stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten till kl. 02:00 för vårt restaurangexempel?

Kommuner och avgifter för ett nytt stadigvarande serveringstillstånd

A		G		Järfälla	12576	Lysekil	8417
Ale	9220	Gagnef	12000	Jönköping	11000	M	
Alingsås	9200	Gislaved	11961	K		Malmö	10010
Alvesta	6000	Gnesta	9000	Kalix	1500	Malung-Sälen	8400
Arjeplog	5300	Gnosjö	9300	Kalmar	10820	Malå	6000
Arvidsjaur	5000	Gotland	10000	Karlsborg	7000	Mark	8600
Arvika	8000	Grums	8000	Karlshamn	7000	Markaryd	6000
Avesta	12500	Grästorp	8000	Karlskoga	8000	Mellerud	7700
B		Gullspång	7000	Karlskrona	8000	Mjölby	7000
Bengtstors	7700	Gällivare	8250	Karlstad	10000	Mora	14800
Berg	6884	Gävle	10280	Katrineholm	10500	Motala	8000
Bjurholm	9000	Göteborg	9220	Kil	8500	Mullsjö	6675
Bjuv	8315	Götene	8000	Kinda	7000	Munkedal	8417
Boden	6500	H		Kiruna	9000	Munkfors	8000
Bollebygd	10000	Habo	6000	Klippan	5000	Mölnadal	7500
Bollnäs	13171	Hagfors	8458	Knivsta	8900	Mönsterås	6000
Borgholm	11000	Hallsberg	7100	Kramfors	8500	Mörbylånga	9000
Borlänge	12000	Hallstahammar	12625	Kristinehamn	12000	N	
Borås	10000	Halmstad	8400	Krokom	12000	Nacka	12000
Botkyrka	10000	Hammarö	10000	Kumla	7100	Nora	13500
Bromölla	4100	Haninge	9500	Kungsbacka	8450	Norberg	12000
Burlöv	6900	Haparanda	5000	Kungsör	11000	Nordanstig	9300
Båstad	7500	Heby	11214	Kungälv	9220	Nordmaling	4500
D		Hedemora	12000	Kävlinge	7600	Norrtälje	12000
Dals-Ed	7700	Helsingborg	11300	L		Norsjö	6000
Dorotea	2000	Herrljunga	8000	Laholm	7355	Nybro	8800
E		Hjo	7000	Landskrona	7070	Nynäshamn	11850
Eda	9000	Hofors	7308	Laxå	7100	Nässjö	7966
Emmaboda	7600	Hudiksvall	9300	Leksand	10000	O	
Enköping	12000	Hultsfred	8000	Lerum	8000	Olofström	5300
Eskilstuna	10975	Hylte	8400	Lidingö	12000	Orsa	11000
Eslöv	7500	Håbo	8545	Lidköping	8000	Orust	8000
Essunga	7000	Hällefors	13500	Lilla Edet	6800	Osby	6100
F		Härjedalen	12000	Lindesberg	13500	Oskarshamn	7600
Fagersta	12260	Härnösand	6800	Linköping	4395	Ovanåker	13171
Falkenberg	8000	Härryda	8000	Ljungby	6000	Oxelösund	9000
Falköping	7000	Hässleholm	8200	Ljusdal	10000	P	
Falun	12000	Höganäs	10401	Ljusnarsberg	13500	Pajala	7500
Filipstad	7500	Högsby	8000	Lomma	7100	Partille	8000
Flen	10350	Hörby	5000	Ludvika	12000	Perstorp	6800
Forshaga	9000	J		Luleå	7000	Piteå	8360
Färgelanda	7700	Jokkmokk	6000	Lund	10000		

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

R		Strömsund	11583	Täby	12000	Å	
Ragunda	4200	Sundbyberg	12000	Töreboda	7000	Åmål	7700
Robertsfors	6000	Sundsvall	7600	U		Åre	9000
Ronneby	9500	Sunne	8000	Uddevalla	8000	Årjäng	10712
Rättvik	5000	Surahammar	11075	Umeå	8500	Åsele	4700
S		Svalöv	1500	Upplands Väsby	9640	Åstorp	6000
Sala	11200	Svedala	3000	Upplands-Bro	3480	Ä	
Salem	9300	Svenljunga	8500	V		Älmhult	3000
Sigtuna	10000	Säffle	7000	Vaggeryd	6200	Älvdalen	9200
Simrishamn	12565	Säter	12000	Vallentuna	12000	Älvkarleby	8152
Sjöbo	12565	Söderhamn	13171	Vansbro	11000	Ängelholm	10900
Skellefteå	8700	Sölvesborg	4500	Vara	8000	Ö	
Skinnskatteberg	10000	T		Varberg	8100	Öckerö	9220
Skurup	6500	Tanum	7000	Vaxholm	12000	Ödeshög	1500
Skövde	11400	Tibro	7000	Vellinge	8050	Örebro	8000
Smedjebacken	12000	Tidaholm	7000	Vetlanda	8000	Örkelljunga	5027
Sollefteå	6170	Tierp	7000	Vilhelmina	4500	Örnsköldsvik	11950
Sollentuna	10000	Timrå	7600	Vindeln	5000	Östersund	13500
Solna	9082	Tjörn	9220	Vingåker	3000	Östhammar	3544
Sorsele	6500	Tomelilla	12565	Vårgårda	8000	Östra Göinge	6300
Sotenäs	7000	Torsby	8000	Vänersborg	8000	Överkalix	6720
Staffanstorps	1200	Torsås	7300	Värmdö	11700	Övertorneå	5000
Stenungsund	9220	Tranås	7500	Västervik	10000		
Stockholm	12000	Trelleborg	8000	Västerås	11800		
Storfors	10000	Trollhättan	8000	Y			
Strängnäs	11350	Trosa	10000	Ydre	5200		
Strömstad	8000	Tyresö	13200	Ystad	12565		

Kommuner som inte svarat på denna fråga

A	L	Lycksele	T	U	V
Aneby	Lekeberg	M	Tingsryd	Uppsala	Värnamo
Askersund	Lessebo	Mariestad		Uppvidinge	

3. Hur stor årlig tillsynsavgift (i kronor), inklusive fasta och rörliga avgifter, betalar vår exempelrestaurang som innehar serveringstillstånd avseende servering till allmänheten till 02:00?

Kommuner och tillsynsavgifter för serveringstillstånd

A	G	Karlskoga	5000	Munkedal	9525	
Ale	10520 Gagnef	15000	Karlskrona	6026	Munkfors	17500
Alingsås	7500 Gislaved	3544	Karlstad	15200	Mölndal	8500
Alvesta	13400 Gnesta	8000	Katrineholm	8300	Mönsterås	7000
Arjeplog	6790 Gnosjö	1700	Kil	9000	Mörbylånga	9500
Arvidsjaur	3400 Gotland	12100	Kinda	10300	N	
Arvika	11000 Grums	10000	Kiruna	10200	Nacka	18000
Askersund	7100 Grästorp	18000	Klippan	400	Nora	8000
Avesta	13825 Gällivare	1700	Knivsta	12300	Norberg	13825
B	Gävle	16255	Kramfors	7225	Nordanstig	9610
Bengtstors	9300 Göteborg	10520	Kristinehamn	20000	Norrhälje	8000
Berg	6346 Götene	18000	Krokom	6200	Norsjö	8000
Bjurholm	3000 H		Kungsbacka	10325	Nybro	12800
Bjuv	6920 Habo	14800	Kungälv	10520	Nynäshamn	15000
Boden	8200 Hallstahammar	22595	Kävlinge	650	Nässjö	11793
Bollebygd	11700 Halmstad	12650	L	O		
Bollnäs	16932 Hammarö	2100	Laholm	7750	Olofström	6550
Borgholm	8700 Haninge	12100	Lekeberg	7100	Orsa	8200
Borlänge	15000 Haparanda	2400	Leksand	9500	Osby	4500
Borås	11700 Heby	4202	Lerum	4500	Oskarshamn	10656
Botkyrka	13500 Hedemora	15000	Lidingö	8000	Ovanåker	16932
Bromölla	700 Helsingborg	12700	Lidköping	18000	Oxelösund	3000
Burlöv	4400 Herrljunga	6000	Lilla Edet	6800	P	
Båstad	7500 Hofors	5702	Lindesberg	8000	Pajala	3000
D	Hudiksvall	9610	Linköping	11000	Partille	7500
Dals-Ed	9300 Hylte	5040	Ljungby	5700	Perstorp	4500
Dorotea	4000 Håbo	6675	Ljusdal	16500	Piteå	10000
E	Hällefors	8000	Ljusnarsberg	8000	R	
Eda	10000 Härjedalen	13200	Lomma	8500	Ragunda	5000
Emmaboda	8600 Härnösand	4750	Ludvika	15000	Robertsfors	4000
Enköping	22500 Härryda	2200	Luleå	2500	Ronneby	11550
Eskilstuna	9925 Hässleholm	6900	Lund	14500	Rättvik	12000
Eslöv	8500 Höganäs	8326	Lysekil	9525	S	
F	Hörby	4000	M		Sala	13500
Fagersta	21980 J		Malmö	17070	Salem	9330
Falkenberg	10000 Jokkmokk	8700	Malung-Sälen	12230	Sigtuna	11000
Falun	15000 Järfälla	15695	Malå	4600	Simrishamn	10350
Filipstad	4950 Jönköping	15000	Mariestad	6000	Sjöbo	10350
Flen	9350 K		Mark	10200	Skellefteå	1500
Forshaga	14000 Kalix	6000	Mellerud	9300	Skinnskatteberg	13125
Färgelanda	9300 Kalmar	15260	Mjölby	12000	Skurup	6700
	Karlshamn	10156	Mullsjö	14000	Skövde	7600

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

Smedjebacken	15000	Söderhamn	16932	Upplands-Bro	8000	A	
Sollefteå	6970	Sölvesborg	5200	V		Åmål	9300
Sollentuna	15056	T		Vaggeryd	2900	Åsele	6150
Solna	19075	Tanum	7200	Vallentuna	8000	Åstorp	2900
Sorsele	5500	Tidaholm	3000	Vansbro	11000	Ä	
Sotenäs	7200	Tierp	4200	Vara	6000	Älmhult	10000
Staffanstorps	400	Timrå	9500	Varberg	8100	Älvdalen	11200
Stenungsund	10520	Tjörn	10520	Vaxholm	8000	Älvkarleby	8661
Storfors	5000	Tomelilla	10350	Vellinge	6900	Ängelholm	6670
Strängnäs	14000	Torsby	12000	Vilhelmina	0	Ö	
Strömstad	10500	Torsås	8600	Vindeln	7000	Öckerö	10520
Strömsund	9438	Tranås	13500	Vingåker	6500	Ödeshög	3000
Sundbyberg	19500	Trollhättan	14350	Vårgårda	6000	Örebro	11900
Sundsvall	9500	Trosa	2400	Vänersborg	11500	Örnsköldsvik	19475
Sunne	2000	Tyresö	11200	Värmdö	16600	Östersund	13500
Surahammar	19075	Täby	8000	Västervik	15000	Östhammar	4873
Svedala	7000	U		Västerås	24475	Östra Göinge	5300
Svenljunga	9680	Uddevalla	15000	Y		Överkalix	7500
Säffle	7000	Umeå	10500	Ydre	6800	Övertorneå	2400
Säter	15000	Upplands Väsby	5784	Ystad	10350		

Kommuner som inte svarat på denna fråga

A	H	Kungsör	Motala	T	V
Aneby	Hagfors	L	N	Tibro	Vetlanda
E	Hallsberg	Landskrona	Nordmaling	Tingsryd	Värnamo
Essunga	Hjo	Laxå	O	Trelleborg	Å
F	Hultsfred	Lessebo	Orust	Töreboda	Åre
Falköping	Högsby	Lycksele	S	U	Årjäng
G	K	M	Stockholm	Uppsala	Ö
Gullspång	Karlsborg	Markaryd	Svalöv	Uppvidinge	Örkelljunga
	Kumla	Mora			

4. När det gäller ansökningar om stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten, utlovar kommunen någon form av maxgräns för hur lång tid handläggningen får ta fram till beslut?

Med utlovande av maxgräns avses också olika former av garantier gentemot de sökande. Handläggningstiden ska räknas från det att ansökan är komplett.

Kommuner som svarat ja

A	Grums	Karlshamn	Malå	Simrishamn	V
Ale	Grästorp	Karlstad	Mjölby	Sjöbo	Vaggeryd
Alingsås	Gullspång	Katrineholm	Mora	Skinnskatteberg	Vansbro
Alvesta	Gällivare	Kil	Motala	Sollentuna	Vetlanda
Aneby	Gävle	Kinda	Munkedal	Solna	Vilhelmina
Arvika	Göteborg	Kiruna	Mölndal	Sorsele	Värmdö
Askersund	Götene	Knivsta	N	Staffanstorp	Värnamo
Avesta	H	Kristinehamn	Nora	Stenungsund	Västervik
B	Habo	Krokom	Norberg	Stockholm	Västerås
Berg	Hallsberg	Kumla	Nordmaling	Strängnäs	Y
Bjuv	Hammarö	Kungsbacka	Norsjö	Sundbyberg	Ydre
Bollnäs	Haparanda	Kungälv	Nybro	Sundsvall	Ystad
Burlöv	Heby	Kävlinge	Nynäshamn	Sunne	A
D	Helsingborg	L	O	Surahammar	Åre
Dorotea	Hjo	Laholm	Olofström	Svalöv	Årjäng
E	Hofors	Laxå	Orsa	Söderhamn	Ä
Eda	Hultsfred	Lekeberg	Osby	Sölvesborg	Älmhult
Emmaboda	Håbo	Lerum	Oskarshamn	T	Älvdalen
Eskilstuna	Hällefors	Lidköping	Ovanåker	Tibro	Älvkarleby
Eslöv	Härryda	Lilla Edet	Oxelösund	Tjörn	Ö
Essunga	Hässleholm	Lindesberg	P	Tomelilla	Öckerö
F	Höganäs	Linköping	Pajala	Torsby	Ödeshög
Falkenberg	Högsby	Ljungby	Perstorp	Torsås	Örebro
Falköping	Hörby	Ljusnarsberg	Piteå	Trollhättan	Örnsköldsvik
Flen	J	Luleå	R	Trosa	Östersund
Forshaga	Jokkmokk	Lund	Robertsfors	Töreboda	Östra Göinge
G	Järfälla	Lysekil	Ronneby	U	Övertorneå
Gislaved	Jönköping	M	Rättvik	Uddevalla	
Gnesta	K	Malmö	S	Umeå	
Gnosjö	Karlsborg	Malung-Sälen	Sala	Upplands Väsby	

Kommuner som svarat nej

A	Filipstad	Klippan	N	Strömsund	Varberg
Arjeplog	Färgelanda	Kramfors	Nacka	Svedala	Vaxholm
Arvidsjaur	G	Kungsör	Nordanstig	Svenljunga	Vellinge
B	Gagnef	L	Norrtälje	Säffle	Vindeln
Bengtstors	Gotland	Landskrona	Nässjö	Säter	Vingåker
Bjurholm	H	Leksand	O	T	Vårgårda
Boden	Hagfors	Lessebo	Orust	Tanum	Vänersborg
Bollebygd	Hallstahammar	Lidingö	P	Tidaholm	Å
Borgholm	Halmstad	Ljusdal	Partille	Tierp	Åmål
Borlänge	Haninge	Lomma	Ragunda	Timrå	Åsele
Borås	Hedemora	Ludvika	S	Tingsryd	Åstorp
Botkyrka	Herrljunga	M	Salem	Tranås	Ä
Bromölla	Hudiksvall	Mariestad	Sigtuna	Trelleborg	Ängelholm
Båstad	Hylte	Mark	Skellefteå	Tyresö	Ö
D	Härjedalen	Markaryd	Skurup	Täby	Örkelljunga
Dals-Ed	Härnösand	Mellerud	Skövde	U	Östhammar
E	K	Mullsjö	Smedjebacken	Upplands-Bro	Överkalix
Enköping	Kalix	Munkfors	Sollefteå	Uppvidinge	
F	Kalmar	Mönsterås	Sotenäs	V	
Fagersta	Karlskoga	Mörbylånga	Storfors	Vallentuna	
Falun	Karlskrona		Strömstad	Vara	

Kommuner som inte svarat på denna fråga

Lycksele	Uppsala	
----------	---------	--

4a. Ange hur många dagar maxgränsen är.

Kommuner och maxgräns i antal veckodagar

A	Hjo	70	Malung-Sälen	20	Svalöv	90	
Ale	105	Hofors	56	Malå	120	Söderhamn	40
Alingsås	90	Hultsfred	40	Mjölby	90	Sölvesborg	84
Alvesta	120	Håbo	30	Motala	42	T	
Aneby	120	Hällefors	180	Munkedal	90	Tibro	70
Arvika	120	Härryda	120	Mölndal	42	Tjörn	105
Avesta	120	Hässleholm	60	N	Tomelilla	62	
B	Höganäs	60	Nora	180	Torsby	50	
Berg	56	Högsby	56	Norberg	120	Torsås	84
Bjuv	60	Hörby	240	Nordmaling	60	Trollhättan	90
Bollnäs	40	J	Norsjö	90	Trosa	60	
Burlöv	42	Jokkmokk	90	Nybro	84	Töreboda	70
D	Järfälla	90	Nynäshamn	49	U		
Dorotea	42	Jönköping	40	O	Uddevalla	90	
E	K	Olofström	84	Umeå	30		
Eda	120	Karlsborg	70	Orsa	56	Upplands Väsby	40
Emmaboda	83	Karlshamn	84	Osby	60	V	
Eskilstuna	64	Karlstad	40	Oskarshamn	120	Vaggeryd	120
Eslöv	90	Katrineholm	120	Ovanåker	40	Vansbro	120
Essunga	70	Kil	70	Oxelösund	42	Vetlanda	56
F	Kinda	90	P	Vilhelmina	42		
Falkenberg	42	Kiruna	40	Perstorp	60	Värmdö	90
Falköping	70	Knivsta	160	Piteå	42	Västervik	42
Flen	120	Kristinehamn	30	R	Västerås	60	
Forshaga	70	Krokom	90	Robertsfors	48	Y	
G	Kungsbacka	56	Ronneby	56	Ydre	90	
Gislaved	120	Kungälv	105	Rättvik	90	Ystad	62
Gnesta	84	Kävlinge	160	S	Å		
Gnosjö	50	L	Sala	42	Åre	56	
Grums	56	Laholm	21	Simrishamn	62	Ä	
Grästorp	120	Lerum	42	Sjöbo	62	Älmhult	90
Gullspång	70	Lidköping	120	Skinnskatteberg	120	Älvdalen	40
Gällivare	84	Lilla Edet	120	Sollentuna	90	Älvkarleby	120
Gävle	56	Lindesberg	180	Solna	60	Ö	
Göteborg	105	Linköping	64	Sorsele	90	Öckerö	105
Götene	120	Ljungby	120	Stenungsund	105	Örebro	21
H	Ljusnarsberg	180	Stockholm	90	Örnsköldsvik	30	
Habo	42	Luleå	42	Strängnäs	60	Östersund	42
Hammarö	25	Lund	42	Sundbyberg	90	Östra Göinge	60
Haparanda	56	Lysekil	90	Sundsvall	56	Övertorneå	56
Heby	56	M	Sunne	42			
Helsingborg	61	Malmö	60	Surahammar	56		

Kommuner som inte svarat på denna fråga

A	Färgelanda	Kumla	N	Strömsund	Vaxholm
Arjeplog	G	Kungsör	Nacka	Svedala	Vellinge
Arvidsjaur	Gagnef	L	Nordanstig	Svenljunga	Vindeln
Askersund	Gotland	Landskrona	Norrtälje	Säffle	Vingåker
B	H	Laxå	Nässjö	Säter	Vårgårda
Bengtstors	Hagfors	Lekeberg	O	T	Vänersborg
Bjurholm	Hallsberg	Leksand	Orust	Tanum	Värnamo
Boden	Hallstahammar	Lessebo	P	Tidaholm	Å
Bollebygd	Halmstad	Lidingö	Pajala	Tierp	Åmål
Borgholm	Haninge	Ljusdal	Partille	Timrå	Årjäng
Borlänge	Hedemora	Lomma	Ragunda	Tingsryd	Åsele
Borås	Herrljunga	Ludvika	S	Tranås	Åstorp
Botkyrka	Hudiksvall	Lycksele	Salem	Trelleborg	Ä
Bromölla	Hylte	M	Sigtuna	Tyresö	Ängelholm
Båstad	Härjedalen	Mariestad	Skellefteå	Täby	Ö
D	Härnösand	Mark	Skurup	U	Ödeshög
Dals-Ed	K	Markaryd	Skövde	Upplands-Bro	Örkelljunga
E	Kalix	Mellerud	Smedjebacken	Uppsala	Östhammar
Enköping	Kalmar	Mora	Sollefteå	Uppvidinge	Överkalix
F	Karlskoga	Mullsjö	Sotenäs	V	
Fagersta	Karlskrona	Munkfors	Staffanstorps	Vallentuna	
Falun	Klippan	Mönsterås	Storfors	Vara	
Filipstad	Kramfors	Mörbylånga	Strömstad	Varberg	

5. Sker någon form av kompensation till sökanden om maxgränsen eller garantin överskrids?

Kommuner som svarat ja

Hammarö	Karlstad	Ronneby	Sundsvall	Örnsköldsvik
---------	----------	---------	-----------	--------------

Kommuner som svarat nej

A	G	K	Malung-Sälen	Skellefteå	Upplands Väsby
Ale	Gagnef	Kalix	Malå	Skinnskatteberg	Upplands-Bro
Alingsås	Gislaved	Kalmar	Mariestad	Skurup	Uppvidinge
Alvesta	Gnesta	Karlsborg	Mark	Smedjebacken	V
Aneby	Gnosjö	Karlshamn	Mellerud	Sollefteå	Vaggeryd
Arjeplog	Gotland	Karlskoga	Mjölby	Sollentuna	Vallentuna
Arvidsjaur	Grums	Karlskrona	Mora	Solna	Vansbro
Arvika	Grästorp	Katrineholm	Motala	Sorsele	Vara
Askersund	Gullspång	Kil	Mullsjö	Sotenäs	Varberg
Avesta	Gällivare	Kinda	Munkedal	Stenungsund	Vaxholm
B	Gävle	Kiruna	Munkfors	Stockholm	Vellinge
Bengtstors	Göteborg	Klippan	Mölnadal	Storfors	Vetlanda
Berg	Götene	Knivsta	Mönsterås	Strängnäs	Vilhelmina
Bjurholm	H	Kramfors	Mörbylånga	Strömstad	Vindeln
Bjuv	Habo	Kristinehamn	N	Strömsund	Vingåker
Boden	Hagfors	Krokom	Nora	Sundbyberg	Vårgårda
Bollebygd	Hallsberg	Kumla	Norberg	Sunne	Vänersborg
Bollnäs	Hallstahammar	Kungsbacka	Nordanstig	Surahammar	Värmdö
Borgholm	Halmstad	Kungsör	Nordmaling	Svalöv	Västervik
Borlänge	Haninge	Kungälv	Norrälje	Svedala	Västerås
Borås	Haparanda	Kävlinge	Norsjö	Svenljunga	Y
Botkyrka	Heby	L	Nybro	Säffle	Ydre
Bromölla	Hedemora	Laholm	Nynäshamn	Säter	Ystad
Burlöv	Helsingborg	Landskrona	Nässjö	Söderhamn	Å
Båstad	Herrljunga	Laxå	O	Sölvesborg	Åmål
D	Hjo	Lekeberg	Olofström	T	Åre
Dals-Ed	Hofors	Leksand	Orsa	Tanum	Åsele
Dorotea	Hudiksvall	Lerum	Orust	Tibro	Åstorp
E	Hultsfred	Lessebo	Osby	Tidaholm	Ä
Eda	Hylte	Lidingö	Oskarshamn	Tierp	Älmhult
Emmaboda	Håbo	Lidköping	Ovanåker	Timrå	Älvdalen
Enköping	Hällefors	Lilla Edet	Oxelösund	Tjörn	Älvkarleby
Eskilstuna	Härjedalen	Lindesberg	P	Tomelilla	Ängelholm
Eslöv	Härnösand	Linköping	Pajala	Torsby	Ö
Essunga	Härryda	Ljungby	Partille	Torsås	Öckerö
F	Hässleholm	Ljusdal	Perstorp	Tranås	Ödeshög
Fagersta	Höganäs	Ljusnarsberg	Piteå	Trelleborg	Örebro
Falkenberg	Högsby	Lomma	Robertsfors	Trollhättan	Örkelljunga
Falköping	Hörby	Ludvika	Rättvik	Trosa	Östersund
Falun	J	Luleå	S	Täby	Östra Göinge
Filipstad	Jokkmokk	Lund	Sala	Töreboda	Överkalix
Flen	Järfälla	Lysekil	Salem	U	Övertorneå
Forshaga	Jönköping	M	Simrishamn	Uddevalla	
Färgelanda		Malmö	Sjöbo	Umeå	

Kommuner som inte svarat på denna fråga

L	N	S	T	U	Å
Lycksele	Nacka	Sigtuna	Tingsryd	Uppsala	Årjäng
M	R	Skövde	Tyresö	V	Ö
Markaryd	Ragunda	Staffanstorps		Värnamo	Östhammar

6. Återbetalar kommunen tillsynsavgifter när tillsyn inte utförts i den utsträckning som motsvarar erlagd avgift?

Kommuner som svarat ja

Dorotea	Kristinehamn	Markaryd	Tidaholm	Trosa
---------	--------------	----------	----------	-------

Kommuner som svarat nej, aldrig

A	Gullspång	Kiruna	Norrälje	Strängnäs	Upplands-Bro
Alvesta	Gällivare	Krokom	Nynäshamn	Strömstad	V
Arvidsjaur	H	Kungsör	O	Strömsund	Vallentuna
B	Halmstad	L	Osby	Sundsvall	Vansbro
Boden	Haninge	Lidingö	Oskarshamn	Svenljunga	Vaxholm
Borgholm	Haparanda	Lilla Edet	P	Säter	Vilhelmina
Borlänge	Hedemora	Lindesberg	Partille	T	Vindeln
Botkyrka	Herrljunga	Linköping	Perstorp	Tanum	Y
Burlöv	Hjo	Ljungby	Piteå	Tibro	Ystad
Båstad	Hudiksvall	Ljusdal	R	Timrå	Å
E	Hylte	Ljusnarsberg	Robertsfors	Tingsryd	Åre
Enköping	Hällefors	Lomma	Ronneby	Tomelilla	Ä
Essunga	Härjedalen	Ludvika	Rättvik	Torsby	Älvdalen
F	Hässleholm	Luleå	S	Trelleborg	Ö
Falköping	J	M	Salem	Trollhättan	Örebro
Falun	Jönköping	Mariestad	Simrishamn	Tyresö	Örnsköldsvik
Forshaga	K	Mönsterås	Sjöbo	Täby	Östhammar
G	Kalix	N	Smedjebacken	Töreboda	Östra Göinge
Gagnef	Karlsborg	Nora	Sollefteå	U	
Grums	Karlskrona	Nordanstig	Sotenäs	Umeå	

Kommuner som svarat har aldrig varit aktuellt

A	G	Karlshamn	Mellerud	Skinnskatteberg	Varberg
Ale	Gislaved	Karlskoga	Mjölby	Skurup	Vellinge
Alingsås	Gnesta	Karlstad	Mora	Skövde	Vetlanda
Aneby	Gnosjö	Katrineholm	Motala	Sollentuna	Vingåker
Arjeplog	Gotland	Kil	Mullsjö	Solna	Vårgårda
Arvika	Grästorp	Kinda	Munkedal	Sorsele	Vänersborg
Askersund	Gävle	Klippan	Munkfors	Staffanstorps	Värmdö
Avesta	Göteborg	Knivsta	Mölnadal	Stenungsund	Västervik
B	Götene	Kramfors	Mörbylånga	Stockholm	Västerås
Bengtstors	H	Kumla	N	Storfors	Y
Berg	Habo	Kungsbacka	Nacka	Sundbyberg	Ydre
Bjurholm	Hagfors	Kungälv	Norberg	Sunne	Å
Bjuv	Hallsberg	Kävlinge	Nordmaling	Surahammar	Åmål
Bollebygd	Hallstahammar	L	Norsjö	Svalöv	Årjäng
Bollnäs	Hammarö	Laholm	Nybro	Svedala	Åsele
Borås	Heby	Landskrona	Nässjö	Säffle	Ä
Bromölla	Helsingborg	Laxå	O	Söderhamn	Älmhult
D	Hofors	Lekeberg	Olofström	Sölvesborg	Älvkarleby
Dals-Ed	Hultsfred	Leksand	Orsa	T	Ängelholm
E	Håbo	Lerum	Orust	Tierp	Ö
Eda	Härnösand	Lessebo	Ovanåker	Tjörn	Öckerö
Emmaboda	Härryda	Lidköping	Oxelösund	Torsås	Ödeshög
Eslöv	Höganäs	Lund	P	Tranås	Örkelljunga
F	Högsby	Lycksele	Pajala	U	Östersund
Fagersta	Hörby	Lysekil	R	Uddevalla	Överkalix
Falkenberg	J	M	Ragunda	Upplands Väsby	Övertorneå
Filipstad	Jokkmokk	Malmö	S	Uppvidinge	
Flen	Järfälla	Malung-Sälen	Sala	V	
Färgelanda	K	Malå	Sigtuna	Vaggeryd	
	Kalmar	Mark	Skellefteå	Vara	

Kommuner som inte svarat på denna fråga

Eskilstuna	Uppsala	Värnamo	Åstorp
------------	---------	---------	--------

7. Ungefär hur stor andel av alla beslut om beviljade serveringstillstånd fattar kommunen på delegation?

Andel beviljade serveringstillstånd på delegation

5-10%					
Alingsås	Gävle	Kungsbacka	Munkfors	Orsa	Tidaholm
Arjeplog	Hammarö	Laholm	Mönsterås	Perstorp	Tomelilla
Dorotea	Hjo	Landskrona	Mörbylånga	Strömstad	Vaggeryd
Forshaga	Kalix	Malung-Sälen	Nordanstig	Svalöv	Åsele
Grums	Knivsta	Munkedal	Olofström	Sölvesborg	Öckerö
15-20%					
Arvidsjaur	Eslöv	Karlstad	Mjölby		
25-30%					
Gällivare	Härryda	Kävlinge	Ragunda	Varberg	Överkalix
Haninge	Kungälv	Lysekil	Skurup	Älvkarleby	
35-40%					
Eskilstuna	Karlsborg	Kil	Sjöbo	Ystad	
45-50%					
Alvesta	Gnesta	Leksand	Norberg	Skövde	Vallentuna
Aneby	Grästorp	Lidköping	Norsjö	Sollefteå	Vellinge
Bjurholm	Götene	Ljungby	Partille	Staffanstorps	Vilhelmina
Eda	Hagfors	Motala	Robertsfors	Trelleborg	Västervik
Gislaved	Järfälla	Möndal	Skellefteå	Trollhättan	
55-60%					
Helsingborg	Jokkmokk	Sundsvall	Vara	Älvdalen	
Hofors	Lerum	Timrå	Vänernsberg		
Härnösand	Simrishamn	Upplands Väsby	Värmdö		
65-70%					
Ale	Hallsberg	Laxå	Nynäshamn	Tjörn	Vindeln
Askersund	Hedemora	Lekeberg	Smedjebacken	Tranås	Vårgårda
Borlänge	Herrljunga	Lidingö	Sotenäs	Täby	Östersund
Falun	Hudiksvall	Ludvika	Stenungsund	Umeå	Övertorneå
Gagnef	Jönköping	Malmö	Säter	Vaxholm	
Gnosjö	Kumla	Mariestad	Tanum	Vetlanda	
75-80%					
Arvika	Haparanda	Ljusnarsberg	Oxelösund	Sunne	Ydre
Avesta	Hällefors	Mellerud	Pajala	Surahammar	Åmål
Bengtstors	Härjedalen	Mullsjö	Piteå	Tingsryd	Älmhult
Boden	Hässleholm	Nora	Rättvik	Torsås	Ödeshög
Dals-Ed	Högsby	Nordmaling	Skinnskatteberg	Tyresö	Östra Göinge
Emmaboda	Kinda	Norrtälje	Stockholm	Uddevalla	
Filipstad	Krokom	Nybro	Storfors	Upplands-Bro	
Färgelanda	Lessebo	Osby	Strömsund	Uppvidinge	
Gotland	Lindesberg	Oskarshamn	Sundbyberg	Vansbro	

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

85-90%					
Berg	Båstad	Karlskoga	Mark	Solna	Örebro
Bollebygd	Flen	Karlskrona	Mora	Söderhamn	
Borgholm	Karlshamn	Kramfors	Ovanåker	Torsby	
95-100%					
Bjuv	Habo	Katrineholm	Nacka	Svenljunga	Västerås
Borås	Halmstad	Kiruna	Orust	Säffle	Åre
Botkyrka	Heby	Kristinehamn	Ronneby	Tibro	Årjäng
Burlöv	Hultsfred	Linköping	Sala	Tierp	Åstorp
Enköping	Håbo	Ljusdal	Salem	Trosa	Ängelholm
Essunga	Höganäs	Lomma	Sollentuna	Töreboda	Örnsköldsvik
Falköping	Hörby	Lund	Sorsele	Uppsala	Östhammar
Göteborg	Kalmar	Malå	Svedala	Vingåker	

Kommuner som inte svarat på denna fråga

B	G	K	Lycksele	S	Ö
Bollnäs	Gullspång	Klippan	M	Sigtuna	Örkelljunga
Bromölla	H	Kungsör	Markaryd	Strängnäs	
F	Hallstahammar	L	N	V	
Fagersta	Hylte	Lilla Edet	Nässjö	Värnamo	
Falkenberg		Luleå			

8. Hur många av kommunens handläggare arbetar heltid med hantering av serveringstillstånd inklusive tillsyn?

Antal handläggare som arbetar heltid med hantering av serveringstillstånd

0 Hdl					
Alvesta	Dorotea	Orust	Svenljunga	Vansbro	
Aneby	Orsa	Svedala	Sölvesborg	Åsele	
0,1-0,25					
Arjeplog	Grums	Kalix	Munkedal	Skinnskatteberg	Vara
Arvidsjaur	Grästorp	Karlsborg	Munkfors	Smedjebacken	Vilhelmina
Bengtstors	Gullspång	Karlskoga	Mölnadal	Sorsele	Vindeln
Berg	Gällivare	Kil	Mönsterås	Staffanstorps	Vingåker
Bjurholm	Götene	Knivsta	Norberg	Strömsund	Vårgårda
Bjuv	Habo	Kävlinge	Nordmaling	Säter	Ydre
Bollebygd	Haparanda	Lessebo	Norsjö	Tibro	Åstorp
Burlöv	Hedemora	Lilla Edet	Osby	Tidaholm	Älvkarleby
Dals-Ed	Herrljunga	Ljungby	Pajala	Timrå	Örkelljunga
Essunga	Hjo	Lomma	Partille	Torsås	Östra Göinge
Filipstad	Hofors	Ludvika	Perstorp	Töreboda	Överkalix
Färgelanda	Hylte	Lycksele	Robertsfors	Uppvidinge	
Gagnef	Håbo	Markaryd	Rättvik	Vaggeryd	
Gnosjö	Högsby	Mullsjö	Salem	Vallentuna	
0,26-0,5 Hdl					
Arvika	Hörby	Lidköping	Sala	Tingsryd	Årjäng
Båstad	Jokkmokk	Lysekil	Sjöbo	Tomelilla	Älmhult
Eda	Katrineholm	Mariestad	Skurup	Torsby	Älvdalen
Eslöv	Kinda	Mark	Skövde	Tranås	Östhammar
Fagersta	Klippan	Mellerud	Sollefteå	Trosa	Övertorneå
Flen	Kristinehamn	Mjölby	Storfors	Upplands-Bro	
Gnesta	Krokom	Nordanstig	Sunne	Vaxholm	
Hallstahammar	Landskrona	Nybro	Surahammar	Vellinge	
Heby	Lerum	Nässjö	Säffle	Vetlanda	
Hultsfred	Lidingö	Ragunda	Tierp	Åmål	
0,51-0,75 Hdl					
Avesta	Hagfors	Laholm	Ljusdal	Tanum	Upplands Väsby
Falköping	Kramfors	Leksand	Sotenäs	Tyresö	Vänersborg
0,76-1,00 Hdl					
Alingsås	Gislaved	Höganäs	Lindesberg	Simrishamn	Täby
Askersund	Hallsberg	Järfälla	Ljusnarsberg	Skellefteå	Västervik
Boden	Haninge	Karlshamn	Malung-Sälen	Sollentuna	Ystad
Borgholm	Hudiksvall	Kiruna	Mora	Strömstad	Ängelholm
Borlänge	Hällefors	Kumla	Mörbylånga	Sundbyberg	
Botkyrka	Härjedalen	Kungsbacka	Nora	Svalöv	
Enköping	Härnösand	Laxå	Oskarshamn	Trelleborg	
Falun	Härryda	Lekeberg	Ronneby	Trollhättan	

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

1,05-2,00 Hdl					
Eskilstuna	Kalmar	Motala	Oxelösund	Söderhamn	Åre
Falkenberg	Karlskrona	Nacka	Piteå	Uddevalla	Örnsköldsvik
Halmstad	Karlstad	Norrtälje	Sigtuna	Umeå	Östersund
Hammarö	Linköping	Nynäshamn	Solna	Varberg	
Hässleholm	Luleå	Ovanåker	Sundsvall	Värmdö	
2,05-3,00					
Borås	Gotland	Gävle	Västerås	Örebro	
3,05-5,00					
Helsingborg	Jönköping	Lund	Uppsala		
5,05-10,00					
Forshaga	Malmö				
10,05-25,00					
Ale	Göteborg	Stenungsund	Tjörn	Ödeshög	
Bromölla	Kungälv	Stockholm	Öckerö		

Kommuner som inte svarat på denna fråga

B	K	O	V
Bollnäs	Kungsör	Olofström	Värnamo
E	M	S	
Emmaboda	Malå	Strängnäs	

9. Hur många stadigvarande serveringstillstånd var beviljade i kommunen den sista december 2015?

Antal beviljade stadigvarande serveringstillstånd i kommunen

0 tillstånd					
Haparanda	Karlsborg	Munkedal	Mörbylånga		
1-10 tillstånd					
Aneby	Grums	Kiruna	Mullsjö	Robertsfors	Vingåker
Askersund	Grästorp	Knivsta	Munkfors	Skinnskatteberg	Vårgårda
Bjurholm	Gullspång	Krokom	Mölnadal	Sorsele	Ydre
Bollebygd	Habo	Lilla Edet	Nora	Staffanstorps	Åsele
Botkyrka	Heby	Lindesberg	Norberg	Surahammar	Ängelholm
Bromölla	Herrljunga	Ljusnarsberg	Norsjö	Sölvesborg	Örkelljunga
Burlöv	Hofors	Lycksele	Olofström	Tibro	Överkalix
Essunga	Hällefors	Lysekil	Osby	Tidaholm	Övertorneå
Forshaga	Härnösand	Malå	Oskarshamn	Torsås	
Färgelanda	Karlskoga	Mjölby	Pajala	Vansbro	
Gnosjö	Kil	Mora	Perstorp	Vindeln	
11-20 tillstånd					
Ale	Gagnef	Håbo	Markaryd	Smedjebacken	Vaggeryd
Alvesta	Gnesta	Hörby	Mellerud	Stenungsund	Vallentuna
Arvidsjaur	Gällivare	Karlshamn	Nordanstig	Svalöv	Vilhelmina
Bengtstors	Götene	Karlskrona	Nordmaling	Svedala	Årjäng
Bjuv	Hagfors	Kinda	Nybro	Svenljunga	Åstorp
Dals-Ed	Hallsberg	Kumla	Nässjö	Säter	Älvkarleby
Dorotea	Hallstahammar	Kungälv	Orsa	Tierp	Ödeshög
Eda	Hammarö	Laxå	Ovanåker	Timrå	Östra Göinge
Emmaboda	Hedemora	Lekeberg	Partille	Trosa	
Fagersta	Hjo	Lessebo	Ragunda	Töreboda	
Filipstad	Hultsfred	Lomma	Salem	Upplands-Bro	
Flen	Hylte	Luleå	Skurup	Uppvidinge	
21-30 tillstånd					
Alingsås	Gislaved	Klippan	Rättvik	Tingsryd	Vara
Arjeplog	Halmstad	Kristinehamn	Sala	Tomelilla	Älmhult
Arvika	Härryda	Kävlinge	Sjöbo	Torsby	Älvdalen
Avesta	Jokkmokk	Lerum	Strömsund	Tranås	Öckerö
Berg	Kalix	Ljungby	Sunne	Tyresö	
Falköping	Katrineholm	Mark	Säffle	Upplands Väsby	
31-50 tillstånd					
Boden	Laholm	Mariestad	Sotenäs	Trollhättan	Östhammar
Enköping	Leksand	Motala	Storfors	Täby	
Eslöv	Lidingö	Orust	Strängnäs	Vaxholm	
Hässleholm	Lidköping	Ronneby	Söderhamn	Vellinge	
Järfälla	Ljusdal	Sollefteå	Tjörn	Vetlanda	
Kramfors	Ludvika	Sollentuna	Trelleborg	Vänersborg	

(Tabellen fortsätter på nästa sida)

Fortsättning

51-100 tillstånd					
Borgholm	Hudiksvall	Malung-Sälen	Simrishamn	Uddevalla	Örnsköldsvik
Borlänge	Härjedalen	Nacka	Skellefteå	Varberg	Östersund
Båstad	Höganäs	Norrtälje	Skövde	Värmdö	
Falkenberg	Kalmar	Nynäshamn	Strömstad	Västervik	
Falun	Kungsbacka	Oxelösund	Sundbyberg	Ystad	
Haninge	Landskrona	Piteå	Tanum	Åre	
101-200 tillstånd					
Borås	Jönköping	Lund	Sundsvall	Örebro	
Eskilstuna	Karlstad	Sigtuna	Umeå		
Gävle	Linköping	Solna	Västerås		
201-500 tillstånd					
Gotland	Helsingborg	Malmö	Uppsala		
774 tillstånd					
Göteborg					
2157 tillstånd					
Stockholm					

Kommuner som inte svarat på denna fråga

Bollnäs	Högsby	Kungsör	Mönsterås	Värnamo	Åmål
---------	--------	---------	-----------	---------	------

Kommuner som avstått från att medverka i undersökningen

A	E	K	S	U	Å
Arboga	Ekerö	Kristianstad	Sandviken	Ulricehamn	Ånge
B	Eksjö	Köping	Skara	V	Åtvidaberg
Boxholm	F	N	Storuman	Vadstena	Ä
Bräcke	Finspång	Norrköping	Sävsjö	Valdemarsvik	Älvsbyn
D	H	Nykvarn	Söderköping	Vimmerby	Ö
Danderyd	Huddinge	Nyköping	Södertälje	Vännäs	Österåker
Degerfors	Höör	O	T	Växjö	
		Ockelbo	Tranemo		

Näringslivets Regelnämnds, NNR, medlemmar

Almega
Energiföretagen Sverige
Fastighetsägarna Sverige
Finansbolagens Förening
Fondbolagens Förening
Företagarna Stockholms stad
Lantbrukarnas Riksförbund
Småföretagarnas Riksförbund
Srf konsulternas förbund
Stockholms Handelskammare
Svensk Handel
Svensk Industriförening
Svenska Bankföreningen
Svenska Fondhandlareföreningen
Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet
Svenskt Näringsliv
Transportföretagen
Visita

Näringslivets Regelnämnd, NNR

Näringslivets Regelnämnd, NNR, bildades år 1982 och är en oberoende, politiskt obunden ideell förening helt finansierad av sina medlemmar. Bland medlemmarna finns 18 svenska näringslivsorganisationer och branschförbund som tillsammans representerar drygt 300 000 företag. Det betyder att NNR talar för alla aktiva företag i Sverige som har en anställd eller fler, i alla branscher och av alla storlekar. NNRs uppgift är att förespråka och verka för effektivare och mindre kostsamma regler samt en minskning av företagens uppgiftslämnande i Sverige och EU. NNR samordnar näringslivets granskning av konsekvensanalyser av förslag till nya eller ändrade regler samt koordinerar näringslivets regel- förbättringsarbete på nationell- och EU-nivå. Detta fokuserade verksamhetsområde gör att NNR är unikt bland näringslivsorganisationer i Europa. Mer information om NNR finns på www.nnr.se.